

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—59,
Nej 34.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet blef härefter uppskjuten till nästa sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 12 på natten.

In fidem
O. Brakel.

Tisdagen den 3 Oktober 1871.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Fortsattes föredragningen af Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 1.

Kongl. Maj:ts förslag till förordning angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid landtförsvaret.

§ 3.

Herr von Koch: Jag vill för närvarande endast till protokollet fästa uppmärksamheten vid det förslag till förändring i denna paragraf, som innehålles i min motion N:o 1.

Herr Björnstjerna: Vid denna paragraf torde det vara skäl att framställa åtskilliga betänkligheter. Den innefattar, såsom bekant, föreskrifter angående förhållandet emellan rotehållaren och soldaten i den händelse, att rotehållaren åt denna soldat utgifver 100 R:dr i lön; men den innefattar äfven, huru en rotehållare kan förmå en soldat att emottaga en bostad jemte fähus och kåltäppa,

för hvilket soldaten då måste betala 20 R:dr i hyra, till följd hvaraf således hans kontanta lön endast kommer att uppgå till 80 R:dr. Redaktionen af denna paragraf synes vara temligen otydlig. Soldaten borde väl ega rättighet att antingen taga sina 100 R:dr eller 80 R:dr och bostad, såvida han med denna bostad åtnöjes; men om han heldre ville hafva 100 R:dr kontant, så borde han icke kunna tvingas att taga bostad, och detta så mycket mindre som besittningen deraf kan för honom medföra olägenheter, helst om han ämnar använda sin tid såsom tjenare hos privat man, i stället för att såsom arbetare för egen räkning bebo torpet.

Af denna anledning jemte åtskilliga andra, som här icke torde behöfva anföras, får jag yrka, att denna paragraf måtte till Utskottet återremitteras.

Grefve Mörner, Carl Göran: Denna paragraf synes mig stå i så nära sammanhang med det återremitterade 1:sta momentet af 2 §, att något annat icke gerna bör kunna komma i fråga, än att den får dela samma öde. För att visa några af de otydligheter, som förefinnas i det föreslagna stadgandet, tillåter jag mig fästa uppmärksamheten derpå, att derigenom är rotehållare medgifvet "att, om han det heldre vill, i stället för att betala hushyra 20 R:dr, lemna soldaten boningshus och fähus af sådan storlek, hvarmed soldaten åtnöjes, samt dertill hörande kåltäppa af minst 50 kvadratstänger brukbar jord, jemte lön i penningar eller penningevärde till belopp af 80 R:dr i enlighet med de i 2 § gifna bestämmelser". Någon tid finnes icke bestämd för rotehållaren att göra ett sådant val. Då han af ett eller annat skäl blir missnöjd med soldaten kan han således säga: "nu skall jag gifva dig hus och täppa". "Nej", svarar soldaten, "dessa hus, som erbjudas mig, äro icke sådana, att jag dermed åtnöjes". Hvem skall lägga dem emellan och afgöra hvilkenderas uppfattning om husens beskaffenhet är den rätta? Den ena bygger och den andra kasserar. Här är således ett stort fält öppnadt för tvistigheter och stridigheter emellan rotehållare och soldater.

Vidare säges i 2 §, att underhållet af husen skall besörjas af soldaten mot en årlig godtgörelse af 5 R:dr af statsmedel. Skall staten också underhålla de hus, som efter 3 § kunna komma att åtsoldaten upplätas, eller skola rotehållarne underhålla detta slag af hus? Derom finnes intet stadgande. Är det meningen att staten skall bekosta underhållet jemväl af dessa sednare, skulle den enskilda rotehållaren efter godtycke kunna ådraga staten årliga utgifter med dermed förenade besigtningar och besvär m. m. Skall åter underhållsskyldigheten hvila ensamt på rotehållaren, komma soldattorp med olika rättigheter och förmåner att uppstå. Sedan nu frågan om underhållsskyldigheten en gång blifvit afgjord och rotehållaren beslutat sig för att förse soldaten med stuga och fähus, är då soldatens rätt att erhålla bostad in natura permanent, eller kan rotehållaren när han så finner för godt återgå till 1 mom. af denna paragraf och med indragning af torpet gifva 100 R:drs lön?

I denna § förekomma enligt min uppfattning så många obestämda saker och åtskilligt så stridande mot hela indelningsverkets natur,

nvilken går ut på att så mycket som möjligt göra allt klart och bestämdt, att förslaget synes mig icke väl kunna förenas med den nu befintliga inrättningen eller anses såsom en utveckling deraf.

Jag yrkar återremiss.

Herr von Ehrenheim: Det skall vara mig ett nöje att bemöta de anmärkningar, som här af två talare blifvit framställda. Den förste lade paragrafen till last, att rotehållaren kunde tvinga soldaten att emottaga bostad, och att besittningen af bostad kunde medföra olägenhet för soldaten. Af denna indelningsverkets varma vän hade man kauske väntat, att det vigtiga moment i indelningsverket, som ligger i den fasta bostaden, skulle för honom ega något mera värde, och att således den grundtanke, som fått sitt uttryck i denna paragraf, att, för såvidt ske kan, skaffa soldaten fast bostad, icke skulle af honom underskattas. Tvånget är likväl icke stort för soldaten, när det är hans rättighet att bestämma, huru de hus, med hvilka han vill åtnöjas, skola vara beskaffade; om han således icke vill hafva bostad, så åtnöjer han sig icke med de hus, som rotehållaren erbjuder honom.

Den sednare talaren frågade, hvem skall afgöra de stridigheter, som kunna uppkomma mellan rotehållare och soldat angående bostadens beskaffenhet. Saken synes mig vara mycket enkel: ehuru regeln är, att rotehållaren skall lemna 100 R:dr i lön, så har likväl rotehållaren rättighet att lemna 80 R:dr jemte bostad, förutsatt att soldaten vill emottaga den. Om följaktligen soldaten icke åtnöjes med de hus, som rotehållaren vill lemna, så stadnar det vid de 100 Riksdalerna.

Vidare anmärkte samma talare, att ingen tid vore bestämd för rotehållarens val, utan att han kunde köra ut soldaten ur stugan, när han blefve missbelåten med honom. Denna anmärkning anser jag likväl icke vara af någon betydelse, ty det stadgas i 7 § att "när soldat blifvit för ledigt rotenummer antagen, skall emellan honom och rotehållaren skriftligt kontrakt upprättas, fullständigt upptagande alla de löneförmåner soldaten under sin tjenstetid eger att af rotehållaren åtnjuta" och domstolarne samt Konungens Befallningshafvande lära väl komma att skydda soldaten i åtnjutande af kontraktets bestämmelser. Samme talare frågade vidare, om staten hade skyldighet att underhålla husen enligt 3 §. Derpå svarar jag utan betänklighet *nej*, ty när saken är beroende på aftal emellan rotehållaren och soldaten, så kan något sådant icke komma i fråga.

Slutligen yttrade samme talare, att det föreliggande förslaget skiljde sig från de gamla knektekontrakten derutinnan, att här vore allt oklart, under det att knektekontrakten utmärkte sig genom sin klarhet och bestämdhet. Jag har likväl sett stora luntor innehållande bref och resolutioner, som förklara knektekontrakten, och det tyckes icke antyda, att de äro så klara; men det kan icke falla mig in att därför rikta några anmärkningar mot inrättningen i sin helhet, ehuru det kan tjena såsom ett bevis derpå, att det sällan lyckas lagstiftare af stifta sådana lagar, att de icke behöfva några för-

klaringar, då det icke kunnat lyckas en så kraftig och enväldig lagstiftare som Carl XI.

Jag anhåller om bifall till paragrafen.

Friherre Raab, Adam: Då förliden natt här diskuterades frågan om 2 mom. af 2 §, anfördes af den majoritet, som lyckades att få detta moment bifallet, såsom motiv därför, att egentliga meningen med yrkandet om återremiss af 1 mom. förmodligen endast varit den, att man icke vore belåten med det sätt för nybyggnad och underhåll af soldatens bostad, som deri föreslagits; men man tog då icke i betraktande, att det fanns äfven en annan mening, till hvilken jag bekände mig, som icke heller var fullt tillfreds med föreskriften derom, "att i de orter, hvarest rotehållaren genom knektekontrakt eller särskild författning är ålagdt att förse soldaten med bostad, skall rotehållaren fortfarande lemna honom sådan förmån", och som ur denna synpunkt återremitterat 2 § samt kunnat göra det utan inkonsequens, då 1 §:s bifallande blott innehöle en opinionsyttring derom, att man önskade ett maximum, öfver hvilket rotehållaren icke kunde få några skyldigheter. Sedan kom frågan, huru högt detta maximum skulle bestämmas, och derom kunde man vara af olika mening. Jag bekänner mig, som sagdt, till den sistnämnda meningen och jag tror, att många med mig anse, att den första föreskriften i 2 § förtjänade komma under förnyadt öfvervägande, om man önskade hela förslaget antagande af båda Kamrarne. Nu förekommer här i 3 § alldeles samma ordställning som i 1 mom. af 2 §. Det heter här: "der rotehållaren icke enligt knektekontrakt eller särskild författning är pliktig bestå soldaten bostad, skall etc."; och i 2 § 1 mom.: "i de orter, hvarest rotehållaren genom knektekontrakt eller särskild författning är ålagdt att förse soldaten med bostad, skall etc." Om jag bifaller 3 § oförändrad, så har jag onekligen begått en stor inkonsequens mot hvad jag beslutat angående första momentet i 2 §. Jag för min del önskar en förändring i förevarande paragraf i den syftning, att i de orter, der soldaten hittills icke haft *torp*, det äfven hädanefter må vara rotehållaren tillåtet att *kontant* aflöna soldaten. I Småland har jag aflönat två å tre nummer, som egentligen skulle hafva *torp*, och jag har det oaktadt aldrig hört något missnöje dermed uttalas från soldatens sida. Dessutom är jag fast öfvertygad, att det skulle väcka förargelse hos andra rusthållare, som äro i samma predikament, om de nu måste bygga upp hus, ehuru de sett, att det hittills gått lika bra an att hålla en duglig husar mot kontant aflöning. Jag skulle således beklaga, om Första Kamraren gjorde sig skyldig till den inkonsequensen att icke återremittera denna paragraf, isynnerhet som det beslut, som nu kommer att fattas i denna Kammare, icke, efter utgången i Andra Kamraren, lärer kunna betraktas annat än såsom en opinionsyttring; men för att beslutet, såsom sådan, må ega något värde, önskar jag också, att det må stå i konsekvens och icke i strid med besluten rörande öfriga paragrafer.

Jag yrkar därför återremiss af denna paragraf.

Grefve Mörner, Carl Göran: Efter den utredning, som af en ledamot af Utskottet nu blifvit lemnad rörande rätta förståndet af denna §, vill det synas mig, att den är temligen oskyldig. Det enda jag skulle önska vore, att hans förklaring framdeles måtte komma att bifogas författningen såsom en not, i hvilket fall säkerligen icke någon rotehållare skall låta förleda sig till den onödiga utgiften att upprätta torp, hvilket annars tilläfsventyrs kunde på några orter blifva fallet. Efter den nu afgifna förklaringen kan stadgandet i författningen svårigen betraktas annorlunda än såsom en snara utlagd för rotehållarne, men jag tror icke, att det är staten värdigt att på sådant sätt skrifva allmänna författningar. Att göra bostadens storlek beroende endast af soldatens godtycke, kan jag icke antaga hafva varit meningen, enär följden kunde blifva, att sedan en rotehållare byggt en bostad, hvarmed den då varande soldaten förklarar sig nöjd, denna bostad skulle kunna kasseras af en annan soldat, emedan han vill hafva t. ex. ett tvåvåningshus eller en bostad sådan som Stockholms slott. En lag, som inrymmer laga verkan åt sådana anspråk, bör icke af denna Kammare godkännas!

Herr de Maré: Att de af Kammarens ledamöter, som i går önskade afslag eller återremiss af 1 §, fortsätta samma yrkande vid hvarje af de följande paragraferna, finner jag ganska naturligt och ingalunda inkonsequent; men deremot kan jag icke hafva samma uppfattning af detta ord — konsekvens — som min ärade granne till venster. Jag tror att den majoritet, som antagit 1 §, icke bör kunna misstänkas för att icke hafva gjort sig reda för hvad de voterat, då de antogo denna första paragraf, hvars innehåll är grundadt helt och hållet på 2 och 3 §§. På samma gång de voterat ja till 1 §, böra de också anses hafva antagit den andra och den tredje. Återremissen af 2 § 1 mom., emedan en förklaring ansågs behöflig i fråga om underhållsskyldigheten af torpen, anser jag icke här vara af någon betydelse, ty då Kammaren antagit 2 § 2 mom., så kan Kammaren, enligt mitt förmenande, icke, med bibehållande af konsekvens i slutet, fatta något annat beslut angående 3 §, än att äfven dertill lemna sitt bifall, hvarom jag anhåller.

Herr Faxé: För mig synes det vara klart, att den majoritet, som bifallit andra momentet af 2 §, också måste bifalla 3 §. Samma majoritet har genom det förra beslutet godkänt, att afgiften skall vara 80 R:dr i alla de orter, der rotehållaren enligt 2 § är skyldig att lemna bostad. Är det nu så afgjort, då tror jag det vara inkonsequent att icke bifalla åtminstone första delen af 3 §. Hvad åter angår de anmärkningar, som äro gjorda mot sednare delen, eller angående rotehållares och soldats rättigheter och skyldigheter beträffande bostaden, så synas de mig vara fullkomligt vederlagda af Herr von Ehrenheim. och jag vill endast tillägga, att frågan uppenbarligen är beroende på öfverenskommelse mellan soldaten och rotehållaren, emedan soldaten, om han icke erhåller de vilkor han vill hafva, icke tager lega och blir soldat.

Är nu saken beroende på öfverenskommelse, så hafva de lika rätt på båda sidor. Mig åtminstone synes denna sak vara mycket enkel. Att för öfrigt skrifva en lag så, att man på förhand tänker sig och undviker alla möjliga anledningar till anmärkningar, tror jag icke låter sig göra. Vore det möjligt, skulle vi väl icke se så många skiljaktigheter i våra domstolars beslut ända ifrån Högsta Domstolen, Kammarrätten och Hofrätterna ned till våra underrätter.

Grefve Posse: Jag nekar icke till, att jag är förundrad öfver, att de Herrar reservanter, som i går genomdrefvo pluralitetens beslut i § 1, sätta sig emot en återremiss af särskilda paragrafer. Såvidt man af deras reservation kan finna, framgår deraf, att de vilja bifalla förslaget i dess helhet; men att de hafva icke så få anmärkningar mot detaljerna deri. Då de i principvoteringen angående § 1 fått sin vilja fram, synes mig, att, om vissa andra punkter, och kanske icke så få, återremitterades, de kunde få ett önskad tillfälle att mot dem göra sina anmärkningar gällande till åstadkommande af vissa jemkningar. Att denna uppfattning delas af Kammararens majoritet, dömer jag deraf att 1 mom. i § 2 blifvit återremitteradt. Jag föreställer mig, att detta skedde i en sådan syftning. Man har sagt, att konsekvensen skulle fordra, att, sedan man bifallit § 1, man äfven skulle bifalla de öfriga paragraferna. Jag får säga, att jag tycker mycket om konsekvens; men konsekvensen i att antaga det man icke anser vara rätt, kan jag icke fatta, och det är något som jag tror, att man icke bör eftersträfvä. Då Herrar reservanter, hvilka väl få anses såsom ett uttryck af majoriteten, gjort icke så få anmärkningar mot sjelfva förslaget, torde det bästa och enklaste sättet för dem att få sin vilja fram vara, om de förena sig med oss i yrkandet om återremiss.

Grefve af Ugglas: Konsekvens tyckes vara ett ord, som börjar göra sig gällande och förstås på mycket olika sätt. En talare har ansett, att man borde bygga konsekvensen på ordställningarne i de olika paragraferna, och han har citerat ordalydelser af andra och tredje paragraferna. Hade han emellertid läst paragraferna riktigt, så hade han funnit, att på det ena stället står *är*, men på det andra stället *icke är*; mig förefaller det som detta afser alldeles motsatta förhållanden; och derföre tror jag, att konsekvensen fordrar, att de behandlas på alldeles motsatt sätt. Jag vill nu icke bry mig om att orda mera om sjelfva konsekvensen; men jag vill fästa uppmärksamheten på hvad som är andemeningen med hela denna författning. Jo, det är att fastställa ett maximum, hvaröfver rust- och rotehållares skyldighet icke skulle gå. För att emellertid, vid en förändring af de gamla förhållandena, göra de nya bestämmelserna så passande som möjligt för olika orter, har man medgifvit, att öfverenskomelser skulle kunna uppgöras mellan rotehållare och soldater, hvarigenom modifikationerna inom en viss begränsning kunde ske. Här är just i denna paragraf fråga om något sådant. I de orter t. ex. der Dalregementet är förlagdt är det rotehållarens rättighet att icke behöfvä förse soldaten med bostad. Då har man icke kunnat i *en* paragraf

inrymma angående dessa rotehållare hvad för alla öfriga blifvit sagdt, utan i stället för bostad bestämt visst belopp penningar, d. v. s. hela lönen kontant. Derjemte har man dock tänkt sig det förhållandet, att möjligen en eller annan rotehållare skulle finna för sig förmånligt att lemna soldaten bostad, ehuru han icke kunde åläggas något sådant, på samma gång man gjort utöfvandet af denna rotehållarens önskan beroende på, huruvida han kan träffa öfverenskommelse derom med soldaten. Derföre har man inlagt orden "*hvarmed soldaten åtnöjes*", såsom säkerhet för soldaten att han icke kan påtvingas något. Det är således helt och hållet på den fria öfverenskommelsens väg, som detta skall uppgöras.

Den siste talaren förundrade sig öfver, att reservanterna, som i sin reservation framställt vissa betänkligheter emot en och annan punkt i förslaget, nu skulle motsätta sig en återremiss. Om talaren vändt sig mot sådana punkter, i hvilka reservanterna uttalat tvifvel, huruvida icke en uppgörelse skulle kunna bättre på annat sätt ske, kunde han möjligen haft rätt; men det har icke funnits hos reservanterna någon tvekan i afseende å denna paragraf. Den enda tvekan skulle vara, huruvida det belopp, som här är bestämdt med 20 R:dr såsom vederlag för bostaden, kan anses i sådant afseende tillräckligt; men för min del har jag ansett, att, då det går an i en ort att för dessa 20 R:dr skaffa soldaten bostad, detta vore en billig siffra, och att man icke kunde pålägga rotehållaren att betala mera än hvad som härför verkligen erfordras.

Om denna paragraf skulle återremitteras, såsom en talare tänkt sig, i den syftning, att man skulle få en förändring i afseende å bestämmelsen om bostad för soldaten i allmänhet, så frågar jag: hvad åsyftar en sådan förändring? Jo! att man skulle kunna bereda en möjlighet för rust- och rotehållare, äfven på de orter, der desse nu enligt knektekontrakt *äro* förbundne att hålla soldaten med bostad, att ingå sådan uppgörelse, hvarom här stadgas, och således bringas i likhet med de rust- och rotehållare, hvilka denna § 3 afser. Att då återremittera denna paragraf, för att bringa en föregående till likhet med denna, kan jag icke finna någon konsekvent, och får således anhålla om bifall till paragrafen.

Friherre von Essen: I likhet med den siste talaren kan jag icke neka, att jag förundrar mig öfver den nästföregående talarens yttrande. De goda råd, han gifvit reservanterne och med dem lika tänkande, tror jag att de kunna betacka sig för; det vore då bättre att taga råd af dem, som äro med dem lika tänkande. Jag kan icke finna, att det skulle ligga någon konsekvens i att återremittera denna paragraf, hvarom någon tvist icke alls varit; och då man vet, att återremiss under närvarande förhållanden innebär afslag och nära nog har utseende att vara ett sådant, förefaller det mig mer än underligt, om majoriteten skulle göra detta. Det kan icke förefalla oväntadt, att de, som motsatt sig Kongl. Maj:ts förslag, ifrå för en sådan återremiss och söka finna svårigheter i hvarje punkt, både der de finnas och möjligen icke finnas. Den anmärkning, som egentligen skett mot denna paragraf, vore att soldaten måhända icke skulle åtnöja

åtnöja sig, innan ett palats blefve åt honom uppbyggt. Jag vill då blott påpeka, att det står ju rotehållaren fritt att slippa detta, om han i ett för allt betalar 100 R:dr till soldaten och då behöfver man icke frukta för några obefogade pretentioner från soldatens sida, när dessa kunna affärdas med ett så litet belopp som 20 R:dr. Jag kan således icke finna annat, än att denna anmärkning helt och hållet förfaller. Friherre Raab ansåg, att sammanhanget mellan 1 momentet i 2 § och 3 § skulle leda till en återremiss äfven af denna sednare; och får jag anhålla att derom yttra några ord. Friherre Raab önskade en annan förändring i 1 mom. 2 § än som jag tror i allmänhet åsyftades med den beviljade återremissen. Han önskade förändrade bestämmelser rörande skyldigheten att hålla bostad för de rotehållare, som nu *äro* dertill förbundna. Men såvidt jag förstod, ville han ej ändra denna paragraf, som ju handlar om rotehållare å de orter, der de *icke äro* nu ålagda att hålla torp. Icke bör man väl då, när förändringen åsyftar de förre, återremittera en paragraf, som angår de sednare och således ej har något sammanhang med det stadgande, hvori ändring önskas.

Jag yrkar bifall till paragrafen.

Herr von Koch: Jag har icke gjort några invändningar mot Kongl. Maj:ts förslag i någon slags ovänlig riktning; tvärtom har jag försökt, så godt jag kunnat, göra en sådan förändring, att jag skulle kunna antaga detsamma, och att majoriteten skulle ökas och blifva mera respektabel än den var i går. När det första momentet i § 2 återremitterades, tog jag mig friheten yrka den förändring, som min motion innehåller, och enligt hvilken de begge alternativerna, som förekomma i §§ 2 och 3 af Kongl. Maj:ts förslag, skulle försvinna. Nu är det, enligt min åsigt, det värsta lytet i förslaget, att man blir ålagd att bygga torp, der man för närvarande icke har denna skyldighet. Af bilagan N:o 15 i båtsmanskomitéens betänkande synes, att endast inom båtsmanshållet finnas af 5,680 nummer 966, der det borde vara torphus, men der sådana icke finnas; och jag får fästa den värde ledamotens på Calmarbänken uppmärksamhet derpå, att Ölands 1:sta kompani har 104 och 2:dra kompaniet 126 obebyggda torp. Dessa ålägger man dem nu att bygga upp för en kostnad af öfver 660 R:dr. I Södra Möres 1:sta kompani finnas 58, i 2:dra kompaniet 9 och i 3:dje kompaniet 84, i Norra Hallands kompani 164 obebyggda torp; summa summarum som sagdt är 966 torp, som falla under den kategori, som står i Kongl. Maj:ts förslag § 2 momentet 1; och hvilka enligt detsamma måste uppbygga smed kostnad varierande (enligt bilagan N:o 17 till båtsmanskomitéens betänkande) emellan 1,350 och 300 R:dr. Men vore det ändå för gamla torp, med jord till säd- och höproduktion, så vore det dock, efter mitt tycke, mycket bättre, ty dessa torp innehålla i allmänhet till ett halft tunnland åker äng till 2 lass hö, hvartill bestås bete för 2 kor, vedbrand etc.; men sedan de blifva reducerade till 50 qvadratstänger, förefaller det mig att man skulle komma in på det löjlige, om man bebyggde dylika jordlappar. Jag har derföre velat i mitt förslag åstadkomma en så

beskaffad redaktion, att det åtminstone skulle få kvarblifva vid *status quo*. Äfven under den gamla goda tiden då indelningsverket ansågs så heligt, att man icke tordes tala om dess förändrande, har man tillåtit, att i nära 200 år af blott båtsmansnumren — arméens minnes jag ej nu — 966 saknade bebyggda torp. Nu, sedan kanske våra flesta och skickligaste militärer utdömt om ej hela indelningsverket, åtminstone tvånget af torpinrättningen, ifrar man fanatiskt för alla de försämrade små parcellernas utläggande och förseende med oproporionerlig åbyggnad. Jag vill dock hafva till protokollet min mening, på det efterkommande må kunna se, att vi icke blundat för de faktiska förhållandena, när det gällde en opinionsyttring i afseende å sättet att lösa denna viktiga fråga. Vill man fästa uppmärksamheten på detta och söka befria oss från orimligheten att bygga upp dessa torp, skall man också se till, att lagen blir sådan att den hänger ihop, och derföre behöfs § 3 omredigeras. Jag måste derföre, då återremiss blifvit ifrågasatt, förena mig i anhållan derom, isynnerhet sedan man å andra sidan sagt, att detta skulle vara orimligt. Jag vill begagna tillfället att besvara Grefve Ugglas yttrande, att det skulle vara så svårt och besvärligt att göra en sådan uppskattning jag föreslagit. Han anförde skäl, som han säkerligen icke skulle gjort, om han läst min motion. Jag har icke utgått från de *faktiska* utan från de *legala* förhållandena, hvilket är det hvartill man måste komma. Genom den utredning, som saken nu fått, kommer soldaten troligen i en sämre ställning än förut; ty man tager nog snart från honom den större jordrymd, han nu, utan stöd af lag, men af häfd och administrativt godtycke innehar. De mycket ifriga försvararne af indelningsverket förstöra det lilla, om icke goda, dock drägliga, som finnes kvar, och man får en usel backstuga i stället för ett godt torp.

Friherre Raab, Adam: Min granne till höger tycktes hafva fått mig riktigt i klämman, då han återopade innehålllet af § 1, och ansåg att jag skulle handla inkonsekvent i mitt yrkande om återremiss af denna paragraf, sedan jag röstat för bifall till § 1. Han förmenar, att, då det i § 1 är en hänvisning till hvad som stadgas i §§ 2 och 3, man skulle nödgas bifalla jemväl §§ 2 och 3. Jag ber att få parera detta hugg och framlägga till hans begrundande hvilket lagförslag som helst. Det första, som kommer mig i minnet, är Bränvinsförsäljnings-förordningen, der det i § 1 heter: "Bränvin må ej till mindre belopp än 15 kannor säljas af annan än den som enligt §§ 2 och 4 dertill berättigad är". Nu frågar jag honom, huruvida man, genom bifall till § 1 i denna förordning, skulle hafva betagit sig rättighet att, när det kom till §§ 2 och 4, söka göra de ändringar och modifikationer, som man kan anse behöfliga! Visst icke! Så har det aldrig gått till; och med bifall till § 1 hafva vi, efter min åsigt, ingalunda förbundet oss att bifalla alla de följande paragraferna sådana de stå i förslaget.

Grefve af Ugglas har vändt sig mot mig och antydt, om jag förstod rätt, att jag icke hade stöd af reservanterna för min anhållan om återremiss af denna paragraf. Jag skall icke besvara med upp-

läsande af långa stycken af deras reservation; endast hvad angår deras resonnement om bostaden vill jag upprepa. Reservanterna hafva derom yttrat: "Hvad som förorsakat oss större tvekan om förslaget antaglighet utan förändring, är den omständigheten, att grundsatsen om ett gemensamt maximum i förslaget ej finnes fullständigt genomförd. I fråga om soldatens *bostad* är nemligen icke åt alla rust- och rotehållare lemnad rättighet att fordra utbyte af denna præstation in natura emot ersättning i penningar, och denna rättighet är till och med betagen en stor del bland dem, som för närvarande icke lemna soldaten bostad, och för hvilka det i många fall måste blifva förenadt med betydliga kostnader att bereda plats för bostaden och verkställa dess uppbyggande. *En följd häraf blifver*, att många rust- och rotehållare kunna bringas på fall, då rekryteringen öfverlemnas åt staten, och rust- och rotehållaren måste med en redan antagen soldat öfverenskomma om den ersättning han vill för bostaden betinga". Jag har således just hemtat anledning af reservanternas stora tvekan i den frågan, och ville derföre i detta fall understödja en af dem väckt fråga, vid hvilken de sjelfva fästade särdeles stor uppmärksamhet, då jag önskade, att man skulle genom en återremiss af denna del af betänkandet söka få en ändring eller åtminstone uttrycka en opinion, att man önskade en ändring, som öfverensstämde med reservanternas uttalade åsigt.

Grefve Posse: Jag har begärt ordet för att besvara en högt aktad talare på Stockholmsbanken. Han yttrade, att det skulle kunna varit skäl för återremiss, om i reservationen funnits någon anmärkning, som gällde denna punkt. Detta hans yttrande skulle visserligen kunna innebära en sanning, såvida man fick antaga, att Herrar reservanter hade i reservationen sagt allt hvad de önskade säga i denna sak. Jag har icke så särdeles hög tanke om reservationen; men deremot hyser jag en mycket hög tanke om Herrar reservanter och deras statsmannavishet, så att jag visst icke vill tro dem om, att allt hvad de hafva att säga står i reservationen. Jag finner en anledning att tro detta, då i slutet af reservationen heter: "Vi hafva förenat oss om ett sådant tillmötesgående, som från våra synpunkter måhända ej är mindre långt sträckt än det, som af de fiesta med oss olika tänkande påkallas". Der står ordet *måhända*, hvilket innebär någon ovisshet och gifver något sväfvande åt det hela, hvarföre jag antager, att de äfven hafva några flera anmärkningar mot förslaget att göra. Jag yrkar således fortfarande återremiss, för att Herrar reservanter må få tillfälle utveckla sina anmärkningar och vi derigenom få tillbaka ett bättre opus än detta.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande paragrafen och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen och, då dervid svarades talrika ja, blandade med många nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes, till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 3 § i Kongl. Maj:ts förslag till förordning angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid landtförsvaret, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas paragrafen.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—63,

Nej—38.

§ 4.

Herr Hallenborg: På samma gång jag tacksamt erkänner den omsorg om soldatens framtid, hvarom denna paragraf bär vittne, kan jag ej godkänna den form, hvarunder denna omsorg här framträder. Jag tror nemligen att, för så vidt man vill beverka hos soldaten känslan att sjelf draga försorg om sin framtid, skall man ej åt honom på detta sätt samla ett kapital. Det medvetande soldaten derigenom får, att en annan åt honom samlar en summa, för hvars storlek han ej gör sig reda och hvarigenom han anser sig befriad från den moraliska skyldigheten att sjelf göra besparingar, kan ej på honom verka annat än ofördelaktigt. Vill staten verkligen sörja för soldatens framtid, — och det är statens skyldighet att se till, att dess tjenare ej på ålderdomen lida brist — då borde man söka bereda honom en viss årlig pension efter hans afgang från tjensten. Om ett kapital hopsamlas, skulle staten sakna all garanti, att icke soldaten, sedan han efter afgang från tjensten erhållit detta kapital, förstörde detsamma genom oförståndig spekulation eller på annat sätt, och oaktadt dessa uppoffringar från staten skulle man kanske komma att få se dessa tiggande invalider, som alltid blifva en skamfläck för ett land. Jag tror, att, då staten skall göra sådana uppoffringar, lämpligare vore att man stiftade en lifrätanstalt, som ställdes under offentlig kontroll och förvaltning. Derigenom skulle genom upplupna räntor och inträffade vinster säkerligen tillgångar uppstå för beredande af ganska betydliga pensioner åt de afgående soldaterna. Vid vissa regementen finnas redan pensionsfonder; vid andra, såsom vid Skånska Husarerna, har alltsedan 1847 hvarje husar varit skyldig att sätta in en viss summa i sparbank, att lyfta vid afskedstagandet. Om man lägger dessa belopp till det, som skulle uppstå genom att 10 R:dr årligen insattes i en lifrätanstalt, skulle säkerligen soldaten vid uppnådda 45 års ålder komma i åtnjutande af en pension, som i förening med den arbetskraft, han då ännu antagligen egde, skulle lemna honom ett säkert uppehälle. Då jag är öfvertygad, att alla äro ense om, att staten bör betrygga sina tjenares ålder-

dom, är jag ock förvissad att, om denna fråga återremitteras, Utskottet tager densamma under förnyad pröfning, hvarföre jag anhåller om proposition å återremiss.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det är en ny grundsats, som här blifvit framställd och som funnit sitt uttryck i den föreskriften, att staten skulle till hvarje soldat af rotehållet lemna ett bidrag af 10 R:dr, hvilka skulle för soldatens räkning insättas i sparbänk, att jemte upplupen ränta till soldaten vid hans utträde ur tjensten utbetalas eller, om han med döden afgår, hans arfvingar och rättsinnehafvare tillhandahållas. Den *indelta* soldaten skulle således genom ett dylikt stadgande befrias från särskild omtanke för sin framtid — han ensam bland statens alla tjenare. Den värfvade soldaten, som synes mera i behof af ett sådant förmynderskap, honom skulle det ej komma till del. Den grundsats, som ligger i detta förslag, har, enligt min tanke, en viss kommunistisk anstrykning.

Förslaget tyckes ock antyda hos dess författare någon glömska af hvad förut i detta hänseende är vordet åtgjordt. Under Konung Oscar I:s tid afläts nemligen till samtliga regementen en uppmaning, att soldaterna skulle ärligen insätta något i sparbänk mot det att roten äfven dertill lemnade sitt bidrag. Denna uppmaning föranledde dertill, att i många orter soldaterna ingingo uppå att lemna ett bidrag af 2 å 3 R:dr ärligen och att rotarne åtogo sig att gifva ett lika tillskott. För Chefen för Landtförsvars-departementet torde detta så mycket mindre hafva varit obekant, som han sjelf varit kapiten vid ett kompani af Nerikes regemente, der, såvida jag ej är illa underrättad, detta tillämpats. Att nu genom det nya stadgandet upphäfva den grundsats om ömsesidiga bidrag, som sålunda tillförene vunnit erkännande, och befria soldaten från all egen omtanke, synes mig ej vara något gagneligt framsteg, och om staten vill belöna, synes mig, att belöningen borde vara inskränkt till sådana soldater, som göra sig af belöning förtjent, men såsom denna paragraf är författad blifva penningarne — huru än soldaten förhölle sig — hans ovilkorliga egendom. Han må för begångna brott blifva skild från sin befattning såsom soldat, så uppbär han dock denna belöning af statsmedel. Det synes mig, att de 248,000 R:dr om året, hvartill Chefen för Landtförsvars-departementet beräknat denna cadeau, väl skulle kunna för vårt försvar bättre användas, men resultatet af den föregående öfverläggningen har öfvertygat mig om att Kammaren, oaktadt dessa erinringar, anser användningssättet ändamålsenligt, och jag inskränker mig derföre, att för min del uttala den åsigt, att paragrafen i sin närvarande lydelse är föga tjenlig.

Herr Björnstjerna: Den nu föredragna punkten föranleder till åtskilliga betänkligheter i afseende å tillämpningen af hvad som här föreskrifves. Stadgandet har tydligen tillkommit derföre att man har velat bereda den afgående soldaten en möjlighet att skaffa sig ett hem, då han lemnar den bostad, hvilken skulle tillfalla honom, då han inträdde i tjensten. Man har hållit före, att just beredandet på detta sätt af ett hem åt soldaten, då han lemnade sin tjenst, skulle

göra möjligt för honom att efter afskedandet ej falla samhället eller den allmänna fattigvården till last. utan att han i detta hem skulle genom användande af sina egna arbetskrafter, kunna bereda utkomst åt sig och sin familj samt uppfostra sina barn till nyttiga och gagnande medlemmar af samhället. Detta är ju något i högsta grad eftersträfvansvärdt. Men formen, under hvilken det föreslagna bidraget från staten skulle utgå, synes mig vara något ovanlig. Om man skulle antaga, att 10 R:dr borde, såsom förslaget innehåller, årligen för hvarje soldat afsättas, så blir det i sanning ganska egendomligt, att staten skulle afsända dessa medel till regementet, och att detta skulle insätta dem i en sparbanksinrättning, hvilken skulle förvalta dessa *statens medel*. Vore det då ej bättre, att det uppgjordes en tarif, efter beräkning af en sådan årlig insats, som här är i fråga, utvisande, att en soldat, som tjenat så och så länge, skulle ega uppbära så och så stor pension, då han finge afsked, och att denna summa från statsverket utbetalades till honom vid afskedet. Fråga kan dessutom uppstå, huruvida ens de, som tjenat endast sju år, borde erhålla något sådant understöd vid sin afgang. Efter hvad som stadgas här skulle dessa medel utbetalas till soldaten, äfven om han efter denna eller ännu kortare tid lemnade tjensten. Förslaget synes mig ock kunna leda till åtskilliga oegentligheter. Jag vill anföra ett enda exempel. Det kunde hända, att en soldat begär sig af från sin rote, rymde derifrån och sedermera kort derefter dog; skulle dock medlen tillfalla hans efterlevande enka, ehuru väl soldaten *borde* anses genom sin förseelse att otillåtet lemna roten, hafva förverkat rätten till de afsatta medlen? Endast dessa erinringar, som jag här tagit mig friheten framställa, synas mig böra föranleda dertill, att paragrafen kunde förtjena tagas i noggrannare öfvervägande innan den af Kammaren bifölles. Det är ganska klart, att man äfven skulle kunna beträda den väg, som blifvit af en föregående talare antydd och insätta ett visst belopp i antingen någon för ändamålet särskildt stiftad ränteförsäkringsanstalt, eller i den redan varande, och derigenom förvärfva för soldaten större belopp, än som skulle erhållas genom dessa 10 R:dr, som årligen för honom afsättas.

Detta är endast en del af de anmärkningar, som skulle kunna framställas mot denna paragraf. Jag anser mig emellertid ej böra yrka återremiss.

Herr Wallenberg: Jag ber att få instämma i den redan uttalade åsigten, att det vore bättre i en lifränteanstalt än i en sparbank insätta de belopp, som man vill anslå såsom hjälp åt den ur tjenst utträdde soldaten. Genom lifränteanstalten kan han beredas en liten ränta som *årligen* utgår från och med det är han upphört att tjena Kronan. Hvad som deremot insättes i sparbank, kan han på en gång uttaga och missledes då till det föreställningssätt, att han plötsligen blifvit mera bemedlad, än han i sjelfva verket är. Det hopbesparade kan på kort tid uppätas och sedermera känner han sig i ett mera tryckande armod än om han icke haft denna sparpenning. Hans ålderdom blir då snarare fattighjonets än om man

söker tillförsäkra honom en lifränta, äfven om densamma ej kan blifva särdeles stor.

Jag har många gånger, då pensionering af statens tjenare ifrågakommit, framställt den önskan att en *allmän lifränteanstalt* borde inrättas. Densamma kunde på vissa villkor öfvertaga hela statspensioneringsväsendet. Statsverket skulle, der lönerna äro otillräckliga, till lifränteanstalten inbetala den årliga afgiften för hvarje statens tjenare *så länge* han qvarstår i statens tjänst. Vore det t. ex. såsom *norm* uppställt att för militärer lifräntan skulle begynna utgå efter fyllda femtio år och för civila efter uppnådda sextio år, så låg uti dylik anordning intet hinder för de afskedstagande att sjelfva efter utträddandet ur tjensten fullfölja de årliga inbetalningarne. Derigenom undvek man alla de stora olägenheter, som äro förknippade med det nuvarande förhållandet, att personer understundom önska lemna tjensten, men endast qvarhållas af den omständighet, att de vid afskedstagandet förlora alla de till pensionskassa redan gjorda insatser, hvilka äro afsedda att betrygga pensionsrätten. Förr eller sednare måste man egna denna angelägenhet förtjent uppmärksamhet.

Jag vet väl att en återremiss nu icke tjänar till mycket, men jag tror det icke skulle skada att vi vid öfverläggningen om dessa paragrafer gifva våra tankar i ämnet tillkänna, i stället för att anse hvarje paragrafs antagande såsom ett förtroendevotum. På det sättet får icke Regeringen något förtroligt meddelande angående paragrafernas olika innehåll. Jag biträder följaktligen återremiss af denna paragraf i den syftning att det är ändamålsenligare söka bereda den afskedade soldaten en *lifränta* än några insatser i sparbank, hvilka hastigt kunna förskingras.

Herr von Koch: Jag begärde egentligen ordet, då jag hörde någon sätta sig emot de anslag, som här föreslås och hvilka äro afsedda att betrygga soldatens framtid. Ehuru jag kanske är en af dem, som mest hyser fruktan för kommunistiska tendenser, så har jag likväl icke funnit något spår dertill i denna paragraf. Jag tror, att staten, både i afseende på tjänstemän och soldater, bör tillse, att de icke på sin ålderdom komma att vandra omkring i landet med tiggars stafven i hand. Jag är således tacksam för detta förslag, men på grund af den erfarenhet jag kunnat samla, skulle jag likväl icke vilja alldeles bestämdt stadga, att insättningarne skedde i lifränteanstalt i stället för sparbank, utan skulle önska, att det bestämdes alternativt, och att det öfverlättes åt Kongl. Maj:t att reglementera om alla detaljer. Skälet, hvarföre jag önskar att en alternativ bestämmelse må införas, är den erfarenhet jag sjelf har. Derigenom att man gör insättningar för sitt folk i lifränteanstalt eller sparbank, betager man dem icke lusten att sjelfva spara, utan tvärtom tror jag, att det är alldeles omöjligt, att få dem att sjelfva spara, förrän man samlat något åt dem: först får man lof att nästan tvinga dem och hjälpa dem insätta 50 à 60 R:dr, men sedermera, då de se att genom rantor det blir något utaf och att deras kapital årligen ökas med några riksdaler, få de sjelfva lust att göra insättningar.

Ett skäl likväl hvarföre jag skulle vilja föredraga lifrånstalt framför sparbank är den erfarenhet jag har utaf, att sedan man gjort insättningar under några år för sitt folk, så hafva de begagnat sitt lilla kapital till respningar till Amerika. Jag unnar visserligen nya världen att också bli befolkad, men det är åtminstone icke husbondens afsigt, då han gör insättningar för sina tjenare. Min erfarenhet är icke stor i detta fall, fastän det händt mig några gånger, att personer af mitt folk emigrerat, men i stort har det händt från ett ställe, som egdes af en familj, hvilken gjorde mycket godt för sitt folk, ehuruval det hade den påföljden, att folket for bort till ett annat land, ja det vill säga till en annan hemispher. Jag nöjer mig med att få den tanke uttryckt, att man åtminstone alternativt borde stadga *sparbank eller lifrånstalt*.

Friherre Raab, Adam: Jag begärde ordet, efter det de begge förste talarne yttrat sig, och ämnade säga ungefär detsamma som Herr von Koch. Jag vill derföre icke besvara med ett upprepande af samma motiver, utan yrkar bifall till denna paragraf för att derigenom afgifva en opinionsyttring.

Herr von Ehrenheim: Med anledning af de anmärkingar, som, ehuru med någon olikhet sins emellan, blifvit framställda mot denna paragraf, anhåller jag att här få redogöra för min uppfattning af densamma.

Den förste talaren ansåg, att man icke åt soldaten borde samla ett kapital, för hvars storlek han icke kunde göra sig reda, emedan han då icke uppmuntrades att sjelf spara åt sig. På denna anmärkning hafva de siste talarne redan svarat, att intet så mycket uppmuntrar arbetaren att spara, som då husbonden med en liten sparring gör början åt honom.

Den förste talaren yttrade sedermera, att vid Skånska Husarregementet redan funnes en skyldighet att årligen afsätta 15 R:dr af lönen. Detta är ju ungefär detsamma, som här är föreslaget, ty då det är en ovilkorlig förbindelse för staten att årligen för soldatens räkning insätta 10 R:dr, är det ju en löneförmån soldaten härigenom får, på hvilken han kommer att fästa afseende vid kontraherandet om lönevilkoren i öfrigt. Någon present är det icke: han känner det på förhand och fäster dervid det afseende han anser det förtjena, och är han något så när omtänksam, så lærer det icke blifva så ringa.

Då den ärade talaren dessutom icke uppgaf, att från Skånska Husarregementet vunnits en ofördelaktig erfarenhet af det stadgande han omförmälde, så kan jag icke annat än tro, att hans meddelande är ett ytterligare stöd för detta förslag.

För öfrigt har det blifvit ifrågasatt, dels att det skulle vara bättre att insätta medlen i en lifrånstalt än i en sparbank, och dels att visst belopp skulle utbetalas efter en bestämd tarif, grundad på soldatens tjenstgöringstid. Hvad det sednare beträffar, så hänför jag mig äfven i detta afseende till hvad Herr von Koch yttrat, att det icke finnes något, som så mycket uppmuntrar till sparsamhet, som

att husbonden börjar göra insättningar för sitt folk; och hvad åter det förra angår, så uppfylles alldeles icke derigenom det ändamål som afses. Det är nämligen här icke fråga om samlandet af ett kapital för betryggande af soldatens ålderdom, utan att soldaten vid den ålder emellan 27 och 45 år, då han lemnar tjensten, må kunna hafva ett belopp, hvarmed han kan börja någon ny handtering, skaffa sig en boning eller inventarier.

För min del får jag säga, att den föreslagna bestämmelsen synes mig vara väl tänkt, och har jag således icke skäl annat än att dertill yrka bifall.

Friherre Sprengtporten: Stadgandet i 4 § synes mig hafva ett dubbelt ändamål: icke blott att betrygga soldatens framtid, utan äfven att fattigvården icke vid hans tidiga afgang ur tjensten blir betungad med soldaten eller hans familj.

Jag delar för öfrigt helt och hållet den åsigt, som af flere talare här blifvit framställd, att det vore lämpligast att insätta medlen i lifrånstalt, men jag anser tvifvelaktigt, huruvida det sednare ändamålet, som omtalas i 4 §, eller att medlen vid soldatens frånfalle skola tillfalla hans hustru och barn, kan vinnas i en lifrånstalt, så framt icke särskilda förbehåll i detta fall kunna betingas. Jag får derföre instämma i den framställda begäran om paragrafens återmitterande, på det denna omständighet äfven måtte tagas i betraktande vid den utredning af frågan, som i sådant fall komme att ske.

Grefve Mörner, Oscar: För min del skulle jag icke hafva något emot, att soldaten kunde få en sparpenning, i fall jag icke vore rädd för den *princip*, som derigenom skulle grundläggas. Ty om man på detta sätt på förhand pensionerar soldater, kan jag icke inse, hvarföre en mängd andra personer, anställda i statens tienst, såsom banvaktare och stationskarlar, icke också skulle kunna hafva lika befogade anspråk att få ett dylikt understöd af staten. Jag har åtminstone svårt att föreställa mig annat, och jag anser mig så mycket mera befogad att till protokollet uttala denna min åsigt, som ingen af Statsrådets ledamöter för tillfället är här närvarande och Kammarens åsigt således endast af protokollet kan inhemtas, hvarvid det må visa sig, att Kammarerna åtminstone icke enhälligt antagit denna paragraf. Meningen med densamma har jag trott vara att underlätta, att soldaten så mycket tidigare skulle kunna taga afsked, hvarigenom man kunde åstadkomma den starkare förnyring af militären, hvilken skulle vara önskvärd; men om så är förhållandet, så frågar jag, hvarföre en karl, som tjenat i sju år och således omöjligt kan vara mera än 32 år, eller, om han tjenat i tio till femton år, och således på sin höjd uppnått 35 till 40 års ålder, hvarföre, säger jag, en sådan karl skall hafva understöd af statsmedel framför hela den öfriga skaran af personer, som äro anställda i statens tienst, men hvilka icke få understöd, åtminstone förrän efter en längre tienstetid. Dessutom undrar jag, hvart Wadstena krigsmanshuskassa skulle taga vägen. Enligt de föreskrifter, som nu gälla, lærer soldaten icke få pension förrän vid femtio års ålder. Skall möjligen

denna krigsmanshuskassa blifva disponibel för detta ändamål eller skall den användas för något annat? Jag vet det icke, men det kan vara skäl att framställa frågan, då enligt för kassan nu gällande reglemente någon pension derifrån icke skulle kunna komma i fråga. Nu torde Kongl. Maj:t visserligen på administrativ väg kunna ändra detta och bestämma en tidigare ålder för pensionsrätt, men äfven i detta fall, om karlen för sin återstående lifstid derifrån får pension af lägst 36 högst 144 R:dr om året, kvarstår den frågan: hvad är grunden för, att han dessutom på detta sätt skulle särskildt erhålla en gifva, hvarföre jag icke kan inse något egentligen giltigt skäl, då det tidigare afskedstagandet utan tvifvel kunde ganska väl befordras derigenom att soldaten tidigare erhöle pension ur krigsmanshuskassan. Jag ser visserligen, att någon här i min närhet har några hemliga betänkligheter deremot, men skall icke krigsmanshuskassan användas till att pensionera militärer, så måste jag åter fråga hvad meningen dermed är.

Jag vill för öfrigt icke uppehålla mig vid den frågan huruvida medlen böra insättas i lifränteanstalt eller sparbank, ehuru ingen af statsmakterna sanktionerad lag för desamma finnes, hvarföre man således icke kan hafva nödiga garantier; men då mig synes att något verkligt behof för soldaten af dessa medel icke finnes, ty de yngre böra icke anses hafva någon rättighet att få en tiggarepension och de äldre kunna inrymmas i krigsmanshuskassan; då vidare ett pensionerande på detta sätt af de soldater, som afgå vid unga år, kunde blifva ett mycket betänkligt exempel; då med ett ord intet giltigt skäl, såvidt jag kunnat finna, är anfördt, för hvad här är föreslaget, förenar jag mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr von Geijer: Det är en gammal åsigt, att, i sammanhang med reglering af rote- och rusthållarnes besvär, det borde bestämmas, att en summa af 10 R:dr skulle för soldatens räkning insättas i sparbank. Utan tvifvel var det detta förhållande som gjorde, att jag, då jag först läste det Kongl. förslaget, icke hade något att deremot i denna del erinra, ehuru jag måste ogilla saken i principen. Då jag närmare tänker derpå, så finner jag att dessa sparbanksinsättningar i sjelfva verket ej äro annat än lönetillökningar i en något *ovanlig form*. Det är här staten, som lemnar en viss summa penningar årligen till soldatens förmån; och detta måste onekligen komma rothållaren till godo, om också ej ända derhän att han kan minska soldatens lön med *fullt* samma belopp som årliga sparbanksinsättningen. Omvänt måste den sparbanksinsättning, som finnes vid Skånska Husarerna, verka såsom en tunga på rusthållaren, ty denne kan ej påräkna att få betala så mycket mindre i lön åt soldaten, som motsvarar den insättning han nödgas göra i sparbanken. Det kan för öfrigt vara ganska dubiöst, huruvida några särdeles stora fördelar uppkommit genom sparkassan vid Skånska Husarerna, dertill torde erfordras ett noggrannare reglementerande rörande disposition af medlen än som nu eger rum. Frågan gäller nemligen, huruvida dessa medel lagligen kunna få för karlens gäld utmätas, och jag för min del har åtminstone den erfarenhet, att så understun-

dom skett. Om förhållandet i detta hänseende ställer sig olika i fall sparbanksinsättningarne ske på grund af en allmän författning, tilltror jag mig icke att bedöma.

Ehuru jag tror, att åtskilliga ganska berogade anmärkningar kunna göras mot denna paragraf, vill jag likväl icke framställa något bestämdt yrkande, men jag anser att det vore önskvärdt, om de gjorda anmärkningarne i framtiden beaktades vid uppgörandet af ett nytt förslag.

Grefve af Ugglas: En ärad talare, som här uppträdt, har efter mitt förmenande ganska riktigt sammanställt hvad i denna 4 § omnämnes med stadgandet i 10 §, som afser att kunna bereda staten vissa fördelar af en kortare tjenstetid. För att en karl tidigare skall önska taga afsked erfordras, att han ser sin framtid i ekonomiskt hänseende i någon mån betryggad. Hvarföre han nu i allmänhet tjenar så länge, är naturligtvis till stor del derföre, att han vill erhålla pension, men hufvudsakligen gör han det för att så länge som möjligt få bibehålla den bostad, han har. För att i detta hänseende bereda karlen något större säkerhet och en betryggad ålderdom, har man här, i sammanhang dermed att man önskar kunna förkorta tjenstetiden, velat försöka karlen en summa penningar vid afskedstagandet, för att han derför må kunna anskaffa sig en jordlapp och derpå sätta sig ned. Detta är grundtanken i förslaget, och jag tror, att för alla dem, som önska att möjlighet må beredas till en kortare tjenstetid, det är af stor vikt, att soldaten får en summa, som han vid afskedstagandet må kunna på lämpligt sätt använda för nämnda ändamål.

Hvad en talare anmärkt om Wadstena krigsmanshuskassa, står också härmed i sammanhang. Det är gifvet, att krigsmanshuskassans tillgångar, på sätt de nu användas, skulle komma att lemna besparingar, i fall soldaten tidigare afginge ur tjensten. Några åtminstone blefve det emellertid, som komme att begagna den, ty vi skola ihågkomma att karlen äfven nu kan taga afsked vid 45 lefnadsår och 25 tjenstear, ehuru han icke erhåller någon pension förrän vid 50 lefnadsår. Kongl. Maj:t kan ju ock förändra reglementet dels i den syftning, som Grefve Oscar Mörner anmärkt, så att pension medgifves efter kortare tjenstetid, hvilket kunde vara ganska lämpligt, dels ock hufvudsakligen i det hänseendet, att pensionernas belopp, som i närvarande stund är alldeles otillräckligt, blefve förstöradt. I begge dessa hänseenden vore det synnerligen lämpligt, om förändringar i det närvarande reglementet kunde vidtagas, för den händelse att kassans tillgångar sådant medgifva.

Att, sasom här är under diskussionen föreslaget, insätta medlen i lifränteanstalt i stället för i sparbank, skulle icke motsvara det ändamål, som jag anser här vara hufvudsakligen afsedt; ty om de insätts i lifränteanstalt kunna de icke när som helst lyftas, hvaremot, om de insätts i sparbank, det står soldaten fritt att vid afskedstagandet kunna använda beloppet på det sätt, som för honom synes lämpligast. Äfvenledes förde det vara tvifvelaktigt huruvida, vid soldatens fränfalle, soldatens efterlevande hustru och barn skulle kunna

erhålla del af hvad för soldaten blifvit i ränteanstalt insatt, och huruvida icke kommunerna komme att med deras försörjande belastas. Det är naturligtvis en trygghet och uppmuntran för karlen att veta, att han på detta sätt kan få något, som kommer hans efterlevande till godo.

Jag tror att paragrafen står väl tillsammans med andemeningen i förslaget och uppfyller ett godt ändamål, hvarföre jag dertill yrkar bifall.

Herr Hallenborg: Mot mina anmärkningar rörande denna paragraf har en ärad talare erinrat, att de omständigheter, som af mig blifvit åberopade, eller att det vid Skånska Husarerna vore obligatoriskt att för husaren insätta 15 R:dr om året, vore ett stöd för de åsichter, som i denna paragraf uttalas. Jag ber dervid att få fästa uppmärksamheten uppå, att jag för min del icke omnämnt detta förhållande för att anställa en jämförelse, utan att jag, för att ådagalägga att det vore lämpligare att göra insatserna i lifränteanstalt än i sparbank, blott velat visa, huru högt pensionen skulle kunna uppgå, om staten insatte dessa 10 R:dr i lifränteanstalt. Fördelen blefve ännu större, om en lifränteanstalt kunde sammanslås med de redan befintliga sparkassorna. Men jag ber dessutom få anmärka att det är en helt annan sak, om *soldaten* årligen af sin lön afsätter ett visst belopp, eller om *staten* tillsätter detta belopp. Soldatens lön utgöres af 80 R:dr jemte rättighet att begagna torpet; detta skall ju alltid utgå, och således kunna icke dessa 10 R:dr af statsmedel hafva något med lönen att göra.

Dessutom kan jag icke neka, att jag fullkomligt öfverensstämmer med Grefve C. G. Mörner i hans åsigt om olämpligheten deraf, att dessa 10 R:dr lemnas ehvad soldaten förhållit sig väl eller icke. För öfrigt vill jag nämna, att enligt de uträkningar, som finnas, soldaten efter 25 års insatser af 10 R:dr årligen, skulle kunna hafva en årlig lifränta af 60 å 70 R:dr, deruti likväl inberäknadt hvad som genom arfsvinster kan komma honom till godo, hvaremot dessa 10 R:dr, årligen insatta i sparbank, under samma tid åstadkomma ett kapital af 680 R:dr R:mt. Soldaten skulle i förra fallet erhålla större fördel, än om han vid afskedstagandet finge ett kapital, och staten egde då den garanti att soldaten icke på sin ålderdom behöfde lida nöd.

Då dessa skäl synas mig vara mycket talande, fortsätter jag mitt yrkande om återremiss.

Friherre De Geer: Såvida här verkliga vore frågan om införande af något alldeles nytt, såsom den förste anmärkaren mot paragrafen förmenat, skulle äfven jag finna ganska svårt att bestämma mig för hvilketdera vore bättre, att göra insatserna i sparbank eller i lifränteanstalt. Efter mitt förmenande är likväl här alldeles icke fråga om något nytt, utan endast om en reglering af bestående förhållanden. På sätt Grefve Mörner omnämnt i afseende på ett regelemente, har Regeringen redan uppmanat till vidtagande af den anordning att rotehållare och soldat gemensamt, för den sednares räkning,

afsätta en summa åligen. Efter hvad jag tror, eger också ett dylikt förhållande rum om icke vid alla, åtminstone vid ganska många regementen. När man nu vid regleringen af rust- och rotehållarnes besvär bestämt soldatens lön så lågt, att soldaten icke deraf kan göra några insättningar, samt man dessutom icke velat betunga rotehållaren med några andra skyldigheter, än de som bestämmas i 2 och 3 §§, så synes det mig vara helt naturligt, att staten måste tråda emellan och göra hvad soldaten samt rust- och rotehållare förut gemensamt gjort. Dessa insättningar hafva också samma egenskaper som förut i det hänseendet, att de icke lemnas såsom en uppmuntran blott åt dem, som med större nit fullgjort sin tjänst, utan tillfalla dem såsom en deras besparade penning.

Vid sådant förhållande synes mig de framställda anmärkningarne förlora en stor del af den vikt, som man annars kunnat tillmäta dem, och anhåller jag därför om bifall till paragrafen.

Grefve Mörner, Carl Göran: För min del tror jag icke, att det för närvarande är så alldeles gifvet, att dessa i sparbank insatta medel tillfalla soldaten, vare sig han förhållit sig väl eller icke. Tvärtom vill jag minnas, att vid rotens tillskott det förbehåll är uttryckligen fästadt, att han skall förhålla sig väl i tjänsten; likasom jag icke heller kan anse det vara lämpligt att sådana soldater, som skulle kunna få håg att rymma till Amerika, just skulle på statens bekostnad befordras dit. Jag har sjelf icke längre sedan än i går varit med om handläggningen af ett mål rörande två soldater från Kronobergs regemente, som begifvit sig från hemorten till Amerika, utan att här hafva gjort rätt för sig. Kunna de framdeles gifva in- visning på dessa af staten för deras räkning insatta medel, så kan detta tilläfsventyrs betydligt underlätta afresan. Rymma de till Amerika, blir det visserligen *omsättning*, men det kan vara frågan, om det just är en sådan omsättning man åstundar.

Herr de Maré: Med anledning af den siste talarens anmärkning om möjligheten af att staten, i fall en soldat ville afvika till Amerika, skulle hafva beredt honom respenningar, äfvensom att soldaten kunde komma att gifva anvisning åt sina rättsinnehafvare på insatserna i sparbank, så tror jag ej att något sådant är att befara, såvida man uppmärksammar paragrafens innehåll mera noggrannt. Det står nemligen, att dessa medel skola utbetalas till soldaten vid hans *utträde* ur tjänsten; och ordet *utträde* syftar väl på, att han fått afsked, men icke att han rymt. Jag tror således icke, att en sådan tolkning kan gifvas åt denna paragraf, äfven om alla möjliga spetsfundigheter begagnades af soldatens rättsinnehafvare.

Grefve Mörner, Carl Göran: Om det hade stått "*vid afskedet ur tjänsten*", hade tvetydigheten varit undanröjd; men nog måtte väl den soldat utträda ur tjänsten, som far till en annan verldsdel.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å

dels bifall till den förevarande paragrafen och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen, och, då dervid svarades talrika ja, blandade med många nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Hallenborg begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 4 § i Kongl. Maj:ts förslag till förordning angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid landtförsvaret, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas paragrafen.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—64,

Nej—32.

§ 5.

Herr Björnstjerna: Denna paragraf innehåller, efter mitt förmenande, en otydlighet, som jag tror böra afhjelpas derigenom, att paragrafen på annat sätt uppställles. Här står nemligen, att till den rotehallare, som för numret uppställt godkänd karl, skall såsom lega för karlen utbetalas 50 R:dr. Hvad förstås dermed, att rotehallaren "för numret uppställt godkänd karl"? Är meningen den, att karlens beskaffenhet skall vara sådan, som hittills varit stadgadt, d. v. s. att han, af läkare besiktigad, skall vara fullt duglig till soldat i afseende på sitt helsotillstånd, och att han har en frejd, som af presterskapet intygas vara god? Detta är visserligen icke här meningen, utan torde den vara, att soldaten icke blott eger dessa egenskaper, utan äfven att rotehallaren skall hafva uppgjort kontrakt med honom, samt att karlen vid mönstring blifvit af befälet godkänd, ty i annat fall skulle det kunna inträffa, att rotehallaren sade: "här är en karl, som är godkänd af läkare och presterskap; jag ber att utfå de 50 Riksdalerna." Men snart derefter kunde han komma och säga: "jag kan icke aflöna karlen så att han är nöjd;" och så göra anspråk på att staten skulle tillskjuta hvad för aflöningen ytterligare fordrades. Jag tror verkligen icke att det är otänkbart, att något sådant skulle kunna inträffa, och därför synes det mig, att paragrafen borde tydligare redigeras, för att icke Kronan skulle behöfva löpa fara att komma i tvist med rotehallaren.

Jag vill endast antyda detta, men yrkar icke på paragrafens återförvisande, då Kammarern, efter hvad jag märkt, synes vara benägen att antaga paragraferna, såsom de nu äro redigerade, äfven

om deremot gjorts anmärkningar, hvilka till äfventyrs icke saknat all betydelse.

Öfverläggningen förklarades slutad och paragrafen bifölls.

§ 6.

Bifölls.

§ 7.

1:sta momentet.

Herr von Koch: Jag förmodar, att det endast är genom ett ett skriffel, som första raderna af paragrafen fått följande lydelse: "När soldat *blifvit* för ledigt rotenummer *antagen*, skall emellan honom och rotehållaren skriftligt kontrakt upprättas etc." Det är väl genom kontraktet, som han antages. Och skall kontraktet upprättas först *sedan* han blifvit antagen, blir det säkerligen svårt att komma öfverens. Jag har i min motion N:o 1 föreslagit, att det skulle heta: När soldat för ledigt rotenummer *antages* etc.

Herr Faxe: I den anmärkning Herr von Koch framställt, måste jag instämma. Den här begagnade ordalydelsen synes mig nemligen oriktig, ty skulle kontraktet uppgöras först efteråt, så blefve det, såsom Herr von Koch anmärkt, temligen svårt att komma öfverens. Detta synes mig också stå i strid med det efterföljande af paragrafen, der det säges: "har soldat *dervid* betingat sig etc." Det synes mig deraf vara klart, att meningen är den, att kontraktet skall uppgöras vid soldatens antagande. Jag tror likväl, att detta blott behöfver anmärkas i protokollet, för att tagas i öfvervägande vid ett sednare förslag.

Herr von Geijer: Då anmärkningar här blifvit framställda mot redaktionen, så tillåter jag mig också framställa en sådan: det står nemligen, att soldaten *blifvit rekryterad*.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

2:dra momentet.

Herr Björnstjerna: Det är för mig ganska ofattligt, hvarföre den sista delen af paragrafen har inkommit; ty om mellan rotehållaren och soldaten blifvit uppgjort kontrakt, som grundar sig derpå, att soldaten skall erhålla vissa naturaprestationer i stället för kontant lön, så är ju detta en öfverenskommelse, som icke behöfver kontrolleras. Är soldaten med öfverenskommelsen nöjd, och rotehållaren äfven, så är det svårt att inse hvad Konungens Befallningshafvande dermed har att göra. Annu svårare blir detta, då det åligger Konungens Befallningshafvande att se till, att icke soldatens

förmåner blifvit "till oskäligt högt värde beräknade". Detta blir ett ganska svårt åliggande, emedan det icke någorstädes finnes bestämdt hvad som är skäligt eller oskäligt, och emedan icke alla Konungens Befallningshafvande kunna derom hafva samma mening. Det, som i ett län är skäligt, blir i ett annat oskäligt, och följden deraf blir, att en mängd sådana ärenden komma att dragas under Kongl. Maj:ts pröfning. En mängd kontrakter kunna komma att fastställas, som äro ganska betänkliga, ehuru det är helt och hållet obehöfligt att de fastställas, då det icke är fråga om annat än huruvida rotehållaren kan öfverenskomma med soldaten om de naturaprestationer, med hvilka soldaten åtnöjes. Är han icke nöjd, så blir det icke något kontrakt utaf, men är han nöjd, så har ingen annan än kontrahenterna med saken att göra. Då man anser, att det, som här yttras, icke har någon annan betydelse än att, i händelse paragrafen framdeles komme att omredigeras, blifva en vägledning, så har jag icke något bestämdt yrkande ett framställa.

Herr von Koch: Jag vill blott få till protokollet antecknadt, att i fall, såsom jag hoppas, 2 och 3 §§ framdeles komme att blifva utbytta mot ett stadgande, som bestämmer en viss penningelön, så erfordras en redaktionsförändring, hvartill jag lemnat förslag i 2 mom. af 7 § i min motion N:o 1.

Herr von Ehrenheim: Jag har, då jag suttit i Utskottet och derföre bort göra mig reda för de bestämmelser, som den föreslagna lagen innehåller, ansett mig böra meddela min uppfattning af denna sak. Här har blifvit anmärkt, att det icke skulle vara lämpligt att inblanda Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i de aftal, som träffas mellan soldat och rotehållare. För närvarande finnes dock en offentlig pröfning af de vilkor, på hvilka soldaten ingår i sin tjenst. Af sigten härmed lär väl vara, att soldaten icke skall antagas på alltför knappa aflöningsvilkor. Om icke detta stadgande funnes, att kontraktet skulle af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande till efterrättelse fastställas, kunde ju blifva fallet, då icke någon offentlig pröfning funnes, att soldaten kunde drifvas att åtnöja sig med orimligt höga pris. Att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fått denna pröfning är icke annat än hvad Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har i många andra fall; och skyldigheten för denna myndighet att tillse om priserna äro oskäligen eller icke, kan jag icke anse farlig eller vid utförandet kunna vålla svårigheter. Jag yrkar bifall till momentet.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

§ 8.

Grefve Mörner, Carl Göran: Då detta nådiga förslag först aflemnades, tillät jag mig genast att mot denna paragraf göra några erinringar; och jag kan icke underlåta att äfven nu fästa Kammararens uppmärksamhet derpå. Jag erinrade då huruledes det funnes län, der

der för rekryteringen så stora kassor bildats genom afsättning af statsanslag, att de inflytande räntorna förslogo att bestrida hela rekryteringen utan någon kostnad för rothållarne, och jag åberopade såsom exempel i detta afseende Westmanland, der det, enligt den sista uppgift derom, hvilken kommit till min kännedom, fanns en kassa uppgående till nära 400,000 R:dr R:mt; men som denna uppgift icke är så alldeles färsk, tager jag för gifvet, att denna kassa nu öfverstiger 400,000 R:dr R:mt. Att nu, på samma gång Kronan skänker rothållarne denna kassa, Kronan dessutom skulle betala de femtio Riksdalerna, som skulle utgå för hvarje rekryt, ansåg jag icke vara med god hushållning öfverensstämmande, och denna åsigt kan jag icke heller nu frågå. I Jemtland ordnades roteringen vid 1850—1851 års riksdag. Då fanns i det dåvarande Krigs-kollegium, numera Arméförvaltningen, en kassa, som kallades Jemtlands hästjägarefond. I Kongl. Maj:ts Proposition hemställdes, att denna kassa skulle till regementet öfverlemnas för att dermed bestrida den ifrågavarande utgiften. Riksdagen biföll detta, och fonden blef från Krigs-kollegium öfversänd till Östersund, der den för närvarande af vederbörande direktion förvaltas. Är det nu en god hushållning att först skänka en af statsmedel bildad kassa, och sedermera ytterligare anvisa penninganslag till det ändamål, för hvilket kassan är gifven? Jag kan icke inse detta! I andra orter finnas äfven kassor, om hvilkas tillkomst jag icke är fullt säker, och hvilkas användning jag ej heller har så noگا reda på, men som likväl åtminstone varit ansedda i vissa hänseenden bero af Kongl. Maj:ts bestämmelse, då Kongl. Maj:t beslutit, huru med deras användning skulle förfaras. Deribland förekommer t. ex. Enöreskassan i Upsala län. Angående denna kassa uppstod tvist och Kongl. Maj:t afgjorde denna på ett sätt, som, efter hvad jag vill erinra mig, icke var fullt öfverensstämmande med hvarken den ena eller andra partens önskan. Det tyckes mig förtjent af någon uppmärksamhet äfven af Kammararens majoritet, att dessa tillgångar icke släppas, utan att man något så när gör sig reda för desamma. Det är dock icke nog med öfverlåtandet af dessa kassor. Det har äfven blifvit ifrågasatt, att de för lika ändamål som dessa kassor beviljade årliga statsanslag af en eller annan egenkap skola i klump, utan vidare undersökning, öfverlemnas till de särskilda orternas rothållare. Det vill synas mig, att om t. ex. kronotionde blifvit lemnad för vissa ändamål, men staten öfvertager bestridandet af utgifterna för de ändamål, hvarför sådana anslag äro gifna, det icke är för mycket, att staten återfår den anordnade kronotionden. På Södermanlands regemente åtnjuta hvarje soldat en tunna spanmål af kronotionden och korporaler så väl der som vid andra regementen något mera. Anslaget af kronotionde till soldaterna är för Södermanlands regemente egendomligt, och skall nu detta anslag fortfara att utgå, oaktadt staten åtager sig allmän förbindelse att fylla alla soldatens anspråk på högre förmåner, än hvad efter detta förslag honom af roten tillerkännes? Det synes mig, att alla vid de ifrågavarande anslagen förekommande särskilda förhållanden, som icke kunna vara kända af hvarje representant, men som

icke böra vara Arméförvaltningen obekanta, icke bort på sätt, som skett, behandlas i klump utan att de väl erfordrat närmare utredning. Jag vågar i afseende å denna fråga hemställa, att Kammaren behagade anse densamma vara af den vigt, att det må blifva sjelfva saken och icke afseende på den person, som gjort förslaget, som bestämmer Kammarens beslut.

Friherre von Otter: I det underdåniga betänkande, som är afgifvet af de för utredning af frågan om roterings- och rustningsbesväret förordnade komiterade, finnes pag. 48 och 49 en fullständig utredning om hvad hvarje regemente fått i anslag och ungefärliga beloppet deraf vid den tid, komiterade hade sitt sammanträde. Jag vill blott med några ord belysa förhållandet med dessa kassor och anslag, och jag tror, att sedermera icke någon skall kunna jäfva, att ifrågavarande förslag i § 8 tillförsäkrar rotehållarne att fortfarande få åtnjuta enahanda rättigheter som hittills. Vi veta, att under Carl XI:s tid i åtskilliga provinser, som blifvit hårdt roterade, lemnades anslag dels i form af kronotionde och dels i annan form till svaga rotars understöd. På Westmanlands regemente hafva 932 rotar, jemlikt de särskilda knektekontrakten och andra af Carl XI gifna författningar, fått sig tillagda hvardera 1 tunna kronotionde till understöd i knektehållet, dock att, i brist af Kronan behållen tionde, detta understöd, kalladt kneketunna, skulle tills vidare utgå med 3 daler samt för hvarje tunna. Till följd häraf hafva berörda 932 rotar sedan indelningstiden åtnjutit ett anslag af 2,796 daler samt, som, förvandlade efter 6 daler på riksdalern, belöpa sig till 466 R:dr Banko eller numera 699 R:dr R:mt. Genom dessa medel har Westmanlands knektelegomedelskassa, utur hvilken endast nämnda 932 rotar hafva rätt till understöd, hufvudsakligen bildats. Enligt den öfver kassan afgifna räkning för år 1866 uppgick kassans vid samma års slut fruktbärande kapital till en summa af 356,870 R:dr 76 öre R:mt. De uti kassan deltagande rotar erhålla legohjelp med 75 R:dr R:mt, som utgå under 4 år med en fjerdedel om året. Såsom från början tillkommen genom donation af statsmedel är kassan ställd under Arméförvaltningens vård.

Angående Upplands regemente äro, enligt 5:te punkten af knektekontraktet den 4 November 1725, rotehållarne förbundne att årligen sammanskjuta ett öre silfvermynt af hvarit öresland till fattiga och utblottade rotars hjelp och understöd. Härigenom hafva numera särskilda så kallade Enöreskassor bildats för Stockholms och Upsala län; och böra från nämnda kassor utbetalas dels lego- och bosättningshjelp åt soldaten inom Stockholms län med minst 40 R:dr och inom Upsala län med minst 65 R:dr för de rotar, som under vissa förhållanden blifva vakanta, dels ock gratifikationer till afskedade soldater äfvensom till aflidne soldaters efterlemnade enkor och oförsörjda barn. Dessa kassor tillhöra rotehållarne enskildt, och har staten öfver dem ingen annan rätt, än den som kan härflyta deraf, att kassornas bildning och tillvaro är genom knektekontraktet föreskrifven.

För Jemtlands fält- och hästjägarekorporer bildades en kassa af de anslag, hvilka i sammanhang med den reglering af soldathållet i Jemtland, som skedde medelst knektekontraktet den 8 Oktober 1851, anvisades till understöd för roteringen i förening med f. d. Jemtlands regementes reservmedelskassas tillgångar. Detta är den så kallade Jemtlands roteringskassa. Förut stod Jemtlands regementes reservmedelskassa under Arméförvaltningens vård, men då regementet delades öfverlemnades den till regementsdirektionerna.

Konung Carl XI påbjöd 1690, att för hvarje rusthåll borde årligen betalas 6 daler samt till bildande af en allmän kassa till rusthållarnes understöd i krigstid. De härigenom samlade medel blefvo dock under Carl XII:s krig använda, utan att kassan sedermera i dess förra skick ombildades. Detta är dock icke att rekommendera nu.

Hvad Södermanlands regemente beträffar, så anslogs genom Carl XI:s Bref den 23 Januari 1683 åt hvar knekt vid detta regemente en tunna spannmål till hans underhåll, hvilken skulle afkortas på knektens årslön af roten, det vill säga *denna tunna spannmål är gifven roten att användas till lön åt knekten.*

Jag vill icke längre upptaga tiden. Att de rotehållare, hvilka genom att spara bildat dessa fonder, skulle beröfvas desamma, tror jag vara allt utom billigt. Jag yrkar bifall.

Grefve Mörner, Carl Göran: Att gifva åt personer hvad de sjelfva rå om, är icke en mycket värdefull present; och skulle detta vara händelsen med nu ifrågavarande kassor, är stadgandet i § 8 öfverflödigt. Rå deremot rotehållarne icke om dessa kassor, blifver det ju en present, som de få. För min del har jag tillåtit mig att såsom nödvändig och lämplig ifrågasätta en undersökning härom. Äro den föregående talarens uppgifter rörande dem icke mera tillförlitliga än hvad, efter mitt förmenande, den uppgift är, som han meddelat angående Södermanlands regemente, äro de icke mycket att bygga uppå. Efter hvad jag hört uppgifvas har den åt soldaterna vid Södermanlands regemente anvisade tunna kronotionde gifvits såsom en belöning för deras välförhållande i striden vid Stäket. Rätta förhållandet torde kunna inhemtas af handlingarne från 1720 års riksdag.

Friherre af Ugglas: I Kongl. Maj:ts Proposition till 1869 års Riksdag angående landtförsvarets ordnande förekommer angående dessa kassor följande förslag: att, när staten öfvertager alla med rekryteringen förenade utgifter, också alla de direkta statsanslag eller af statsmedel bildade kassor, som afses till rekryterings underhjälpande, efter skeende utredning, till statsverket åter indragas. Detta Kongl. förslag grundar sig just på den utredning, som af Lindringskomitéen blifvit ävägabragt, och jag kan icke finna annat, än att detsamma var väl grundadt och riktigt. Nu kan man säga, att icke Kronan genom detta nya förslag åtager sig hela rekryteringen, men Kronan har förbundit sig att lemna ett belopp vid hvarje rekrytering af 50 R:dr R:mt till hjälp; och då är det icke fullt riktigt, att sådana kas-

sor, som bildats af statsanslag för samma ändamål, skulle jemte dessa 50 R:dr R:mt därför fortfarande disponeras. För min del känner jag icke tillräckligt förhållandet med dessa kassor, för att yttra mig om hvar och en särskildt. Hvad Enöreskassorna angår, så vet jag dock, att de äro bildade af rotehållarne sjelfve; men beträffande Westmanlands knektelegomedelskassa och Jemtlands roteringskassa, tror jag mig känna, i likhet med Grefve Mörner, att de bildats tillika af statsmedel. Vid sådant förhållande förefaller det mig, att det vore riktigt att icke dessa kassor i sin helhet komme att tillfalla rotehållarne. Då jag sålunda anser en utredning häraf böra ske, får jag yrka återremiss af denna paragraf.

Friherre von Otter: Grefve Mörner har tillvitat mig oriktiga uppgifter, och jag tillåter mig därför att här nu uppläsa:

“Konglige Maj:ts Nådige Resolution til Dess Commissarier af vissa Knektehålllets inrättande uti Södermanland och Nyköpings Län, angående bemålte Kneckters beklädning och hjälp til dess underhållande darsammastädes. Stockholm den 23 Januari 1683.

Såsom Konglige Maj:t hafwer Allmogen af Skatte och Krono, angående det vissa Knektehållande, munteligen vid siste Riksdagen försäkrat henne uti alt hvad görligit, och det som kunde til dess understödjande lända, i nåder at assistera. Altså är också hos Kongl. Maj:t Allmogens i Södermanlands och Nyköpings Län slätta och ringa vilkor uti den nådige Consideration kommen, at oaktadt efter sjelfwe Contractets lydelse, som Kongl. Maj:t med Allmogen på dess underdånigste ansökande hafwer låtit ingå, sjelf skyldig är, Kneckten, icke alienast at löna, utan ock bekläda. Så wil dock Kongl. Maj:t bemålte Allmoge dess särdeles Nåde bevisa, och icke allenast hwar Kneckt med en Tunna Spanmål til dess underhåll hjälpa, utan ock låta Kneckten med Liberie-Kläder förse, och altså Rotan därföre befria. Skolandes också den ene Tunna Spanmål decourteras Kneckten af Rotan på sin Års Lön. Hvilket Commissarierna hafwe Allmogen at kungöra. Actum ut supra.

Carolus.“

Jag förmodar, att Grefve Mörner icke skall kunna jäfva denna Carl XI:s skrifvelse.

Herr Faxe: Jag vill blott i anledning af Friherre af Ugglas yttrande anmärka, att om man tager från de regementen, som hafva dessa kassor, större eller mindre del deraf, på samma gång man gifver lika mycket åt alla, eller de 50 R:dr i legohjelp, så komma dessa regementen i en sämre ställning än de öfriga. Begge få de ju dessa 50 R:dr; men de ifrågavarande regementena förlora afkastningen af sina nuvarande kassor och komma således i en sämre ställning. Man gifver här med den ena handen 50 R:dr, men tager mycket mera med den andra.

Jag får på grund häraf yrka bifall till denna paragraf.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till

den förevarande paragrafen och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 9.

Grefve Mörner, Oscar: Det är ledsamt att behöfva förlänga diskussionen, men jag kan dock ej underlåta att framställa tvänne anmärkningar rörande denna paragraf. Den första galler sjelfva principen att, på sätt här är i fråga, lemna öppet för rotehållaren att ingå på det nya eller kvarblifva vid det gamla. Det kan visserligen sägas vara ytterst liberalt att lemna en dylik valfrihet, men i praktiken torde deremot ett stadgande, som skulle hafva till följd, att måhända eu tredjedel af indelningshafvarne hade kontrakter på *ett sätt* och två tredjedelar på *ett annat* sätt, — utan att på förhand kunde med någon grad af sannolikhet utrönas, i hvilken proportion det ena slaget af indelningshafvare skulle komma att stå till det andra, — ej vara fullt så lämpligt. Detta är dock en anmärkning mera i förbigående och vid hvilken jag ej fäster så synnerligen mycken vikt.

Min andra anmärkning är den, att, vid redigerandet af denna paragraf, likasom af de öfriga i förslaget, tyckes förättaren ständigt tänkt sig roten såsom en *enhet*. Den får dock ej betraktas så. Roten är i allmänhet sammansatt af två mantal för soldathållet och fyra för rusthållet, och hvart och ett af dessa mantal kunna egas af flera individer. I hvad ordning skall nu utrönas, huruvida dessa olika personer vilja ingå på det nya rekryteringssättet. Der kan och måste, då fråga härom väckes, uppkomma ganska betydliga stridigheter. Stamroten, som har torpet, önskar införandet af den nya metoden, ströroten åter är af motsatt mening. Huru skall här afgöras mellan de skiljaktiga meningarne? Skola de flesta rösterna falla utslaget? Huru skall frågan afgöras, om lika röster stadna mot lika? Jag påpekade detta redan i sammanhang med hvad jag i går hade äran yttra, men hörde det ej vederläggas och vågar äfven af den anledningen föreställa mig, att anmärkningen är befogad. Man kan väl säga: detta är sådant, som genom särskild förordning kan bestämmas; men då borde här i paragrafen omnämnas, att dylika tvistepunkter, som de nämnda, skulle komma att på *så sätt* regleras, och ej som här ett positivt stadgande utan vidare framställas, hvilket i sin grund är så obestämdt, och som i sig onekligen innebär rika anledningar att tussa personer i lufven på hvarandra.

Jag vågar tro, att de anförda omständigheterna böra föranleda dertill, att paragrafen bör tagas under fornyadt öfvervägande och får på denna grund framställa yrkande om återremiss.

Herr von Geijer: Jag öfverlade med mig sjelf, då den siste talaren uppträdde, om jag borde underställa den högtärade Kammarrens bedömande, huruvida icke, till förebyggande af hvad den nämnde talaren här antydt, vissa bestämmelser borde införas i

författningen, på det att det ändamål, som med densamma afsåges, verkligen måtte kunna vinnas. Förhållandet är att då man tillförene sökt bereda reglering i roteringsbördan till rotehållarens förmån, har syftet dermed förfelats just till följd deraf, att inom rotar, som äro på sätt talaren angaf sammansatta, en eller annan rotehållare, ofta med obetydlig andel i roteringskarlen, satt sig emot förändringen. Tanken på att genom någon författning dessa rotehållarnes inbördes förhållanden borde ordnas är gammal hos mig från den tid jag var rotehållare. Den kom öfver mig med ökad styrka, då jag läste detta förslag, som åsyftar att bereda rust- och rotehållarne så stora fördelar. Jag fruktar sannerligen, att de stora förmåner, dessa sknlle få, genom att lemna rekryteringen till staten, komma att uteblifva och nuvarande förhållandet fortfara, om ej delegarne inom den sammansatta roten lemnades rätt att i fråga rörande roteringen och hvad dermed står i oskiljaktigt sammanhang besluta genom votering sins emellan på s. k. rotestämman såsom bolagsmän. Jag anser bestämmelser i det hänseendet vara nödvändiga, men jag förutser, att detta, enligt Svensk lag och författning, icke lätteligen låter sig göra. I min hemort skulle ett stadgande sådant som det i den Kongl. Författningens § 9 intagna, om det blefve lag, hafva till följd tvister och trassel till en grad, att ingen kan föreställa sig det.

Icke sällan händer det att för en egendom, oaktadt bildad kanske för två hundra år sedan, rustas t. ex. för 6 halfva husarer men ingen hel. Jag har erfarit hvad det vill säga att hafva kanske 12 byamän på små hemmansdelar till medintressenter i en husar. Hvar sjetten vecka eller oftare flyttades munderingspersedlarne från en bondgård till en annan, upphängdes på den icke brädfodrade väggen i kallrummet af bohlehusets gavel, der snö rykte in, hvaraf persedlarne blefvo mögliga och rostiga. Omöjligten kunde det lyckas, oaktadt persedlarne på detta sätt förforos, att träffa öfverenskommelse om inredning af ett rum till rustkammare för dess förvaring. Det fanns alltid någon intressent som helst "blef vid det gamla"; och husaren var af samma tanke, förmodligen derfore att ju mera persedlarne möglade och rostade, desto oftare fick han polera, då han, enligt seden, skulle hederligt undfågnas af rusthållaren. Jag tror icke att Landshöfdinge-embetet i ett sådant fall som detta skulle kunna ålagt en intressent att nöjas åt *de öfriges* beslut.

Det vore godt, om för dessa bolagsmän kunde utfärdas en bolagsordning, som gjorde möjligt för dem att genom omröstning få afgjorda frågor, om hvilka de ej äro ense.

Herr von Ehrenheim: Om jag ej fattade den siste talarens anmärkning orätt, så afser den förhållanden, som redan för närvarande oupphörligt kunna förekomma och således ej äro beroende på omständigheter, som hafva sin grund i föreliggande förslag. Ett sätt att lösa de svårigheter, som vid tillämpningen af dessa förhållanden kunna uppkomma, måste således redan finnas och om de bestämmelser, som dervid äro tillämpliga, ej äro tillräckliga, bör väl deras fullständigande blifva föremål för en särskild lag. Den allmänna grundsats, som är i denna paragraf uttalad, eller att rotehållaren

skulle vara berättigad att, om han heldre önskade, kvarstå vid det gamla i stället för att ingå på det nya, är så sammanväxt med hela den föreställning, vi hafva om våra grundskatter, att jag ej för min del anser denna bestämmelse kunna umbäras. Jag anhåller om bifall å paragrafen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande paragrafen och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 10.

1:sta momentet.

Bifölls.

2:dra momentet.

Herr Nisser: Då man vill vinna ett stort mål, måste man uppoffra egna åsikter och ganska dyrbara sådana. En talare yttrade i går, att, då man ej kan vinna det bästa, man får vara nöjd med det goda. Jag går längre och säger, att då man ej kan vinna det goda, så får man taga det möjliga, om detta möjliga godkännes af upplysta och fosterlandsälskande män. Ledd af denna åsigt, lade jag i går vid voteringen mitt ja till 1 § i förslaget, ej derfore att denna paragraf med dess följder går den väg jag önskar, men derfore att den kan leda till samma mål, jag åsyftar.

Jag vill först med några ord nämna min åsigt om den Kongl. Propositionen. Denna proposition är, enligt min tanke, i tre afseenden mycket god. Nemligen först derigenom, att enligt 3 § bestämes en vakansafgift, gällande för hela riket. Jag är öfvertygad, att det är den enda lösning af frågan, som är fullt praktisk. Komitéer, som distriktvis skulle bestämma vakansbeloppen, och hvarom här talats, har jag, för min del, aldrig ansett synnerligen lämpliga, ehuru jag, för att komma till ett resultat, inom Utskottet sistlidne riksdag biträdde förslaget om deras upprättande. Det är otvifvelaktigt, att dessa komitéer skulle på olika orter ofta komma att ganska godtyckligt bestämma beloppen. Jag tror, att det är vida lämpligare, att, såsom här föreslagits, ett visst belopp fastställes för hela riket. Den andra fördelen, som skulle följa af förslagets antagande, är att genom stadgandet i 6 § skulle rekryteringen snart komma att öfvergå till befälet, en förändring, som, enligt min tanke, skulle vara synnerligen fördelaktig. Den tredje fördelen är, att underofficersgraden skulle komma att försvinna, eller alla underofficerare komma att utgöra en del af sjelfva nummerstyrkan. Detta allt är bra! Felet är att, enligt hvad jag anser, torpen bort ökas i stället för att såsom här minskas. Men då jag hoppas, att möjligen uppkommande missförhållanden äfven i det hånseendet skola reglera sig sjelfva,

har detta ej hindrat mig att rösta ja för förslaget, men möjligheten af ett tillmötesgående från min sida stadnar dock vid 10 §. Denna paragraf stadgar, bland annat, att soldat, som fyllt 27 år och varit i tjenst i 7 års tid, må sjelf bestämma om han längre vill kvarstå i tjensten, dock med skyldighet för honom att, om han afgår före uppnådda 15 tjensteår, sätta i sitt ställe annan krigsduglig karl; vill han åter fortfara att tjena intill 45 års ålder, eger han rätt dertill. Det är en ganska betydelsefull rätt, som härigenom lemnas åt soldaten, men å andra sidan är ej förbehållet Kongl. Maj:t, som dock är arméens högste befälhafvare, någon rätt att kunna från tjensten skilja den soldat, som befinnes olämplig eller ej motsvarar de stora anspråk, som måste ställas på den stam, å hvilken vi vilja basera vår armé af värnepligtige. Detta är, enligt min tanke, ett väsendtligt fel i förslaget. Och alla militärer, använda i praktisk tjenst, veta ganska väl af den erfarenhet, de haft tillfälle att förvärfva, att de *dugligaste soldaterna* äro de, som *helst*, då det står dem öppet, lemna tjensten, hvaremot de sämre nästan aldrig afgå förr än de genom ålder dertill blifva tvungna. Jag är alldeles öfvertygad, att alla militärer, som haft kompani och squadron, måste instämma i detta yttrande. Följden af stadgandet skulle blifva, att man endast för en kortare tid finge påräkna de dugliga soldaterna, men de odugliga fick man behålla kvar.

Uti reservanternas förra riksdagen afgifna förslag. — hvilket antagligen var behäftadt med stora fel, då det ej ens blef föremål för votering i någondera Kammaren — fanns dock två gifna för-tjenster, den ena att en verklig stomme för en arméorganisation afsågs, och den andra, att der fanns en förslaget genomgående princip att bilda tillgång på befäl för vår beväringsarmé. Denna fråga om beredande af tillräckligt befäl är en fråga, som Kammaren gerna — jag tillåter mig säga det, — vill likasom skjuta undan. Detta förundrar mig ej, ty den är ytterst svår att lösa, men den återkommer alltid, ty, utan att bereda riklig tillgång på befäl, blir omöjligt att organisera en armé. Jag har yttrat detta flera gånger förut, men det kan ej sägas nog ofta! Denna åsigt genöingick de fem reservanternas förslag, men här i detta stadgande träffar man på motsatsen. Ty det är gifvet, enligt allt hvad erfarenheten visar, att, om soldaten får afgå när han vill, förlora vi de bättre och få de sämre subjekterna kvar. Krigsministern gjorde här för en tid sedan ett utdrag af en promemoria, för att visa det ringa procenttal, i hvilket den intelligenta eller studerade befolkningen i landet står till befolkningen i dess helhet. Men, mine Herrar, det är ej den intelligens, som fått utbilda sig, jag här ställer främst, det är den, som är i stånd att emottaga utbildning. Och jag tror, att i vårt land skall finnas tillräckligt många unge män, utrustade med sådana egenskaper, att de lätteligen skola kunna utbildas till ledare och befäl för vår beväringsarmé. Men det är gifvet att, för att man skall kunna få intelligens in i arméen, måste tjenstetiden vara kort. Ty hvilka önska vi få in? Jo, våra egna söner, hvilka heldre skola tjena ut sin tid som befäl än som simpla karlar, om nemligen ej de militära öfningarnes utsträckning skall omöjliggöra fullföljandet af deras öfriga medborgerliga utbildning.

Det kunde sägas mera om detta, men det sagda må vara nog, för att visa, att denna paragraf är den, som framför alla andra fördrar en ny redaktion eller rättare en helt och hållet förändrad uppställning, ty det är ej ordställningen utan andan i densamma, som måste ändras. Jag vill emellertid ej yrka återremiss, utan endast hafva yttrat detta, på det att det måtte få plats i protokollet och beaktas i den mån det kan förtjena.

Grefve af Ugglas: Den siste talaren har framställt en ganska behjertansvärd anmärkning mot förslaget. Som Herrarne finna af reservanternas yttrande, hafva desse ock fäst afseende vid den lucka, som, enligt deras uppfattning, förefanns i denna del af förslaget.

Vid ett flygtigt betraktande af förslaget skulle man kunna tro, att, då här egentligen afses att reglera förhållandena mellan Kronan samt rust- och rotehållarne äfvensom mellan dessa sistnämnda och soldaten, skulle här ej behöfva intagas någon föreskrift, hvarigenom reglerades förhållandet mellan Kronan och soldaten, hvilka stadganden kunde tyckas egentligen tillhöra generalmönstringsinstruktionen. Men när man tänker närmare på saken, finner man, att det sätt, på hvilket Kronan använder sin makt öfver soldaten, skulle komma att betydligt inverka på rotehållarne och deras intressen. Skulle den lega, som behöfde utgifvas, öfverstiga det belopp af 50 R:dr, Kronan lemnade vid karlens antagande, kan det ej vara för rotehållaren likgiltigt om soldat ofta eller med längre mellanrum ombytes, ty soldathållet blir vid sådant förhållande för rotehållaren allt dyrbarare, ju oftare ombytet sker. Det torde vara lika tydligt, att om rotehållaren träffat viss öfverenskommelse med soldaten, skulle ett afskedande af denna soldat stundom komma att medföra väsendtliga olägenheter och kanske betydande uppoffringar för rotehållaren, i ty att det ingalunda vore visst, att den nya soldaten ville ingå på den öfverenskommelse, med hvilken hans företrädare förklarar sig nöjd. Då så är, synes det mig vara af vigt, att i denna lag bestämdt uttalas, att Kronan eger en ovilkorlig rätt att ordna dessa sina förhållanden med afseende å soldaten, helt och hållet oberoende af rotehållaren, och jag tror det vara en väsendtlig brist i förslaget, att icke, då der nämnes om rättigheten till öfverenskommelse mellan roten och soldaten, ej äfven bestämmes om Kronans rätt öfver soldaten. Med sådana åsichter kan jag ej uppträda mot siste talarens här yttrade åsigt om behöfvet af en förändring i denna paragraf.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Nisser begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 2:dra momentet i § 10 af Kongl. Maj:ts för-

slag angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid landtförsvaret, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås momentet.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—53,

Nej—39.

3:dje momentet.

Bifölls.

§§ 11 och 12.

Biföllos.

§ 13.

1:sta momentet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Ehuru jag är fullkomligt öfvertygad om, att det vid detta tillfälle icke leder till något resultat att göra anmärkningar, kan jag dock icke underlåta att åberopa hvad jag förut anmärkt mot den ifrågasatta regleringen af rusthållsinrättningen, hvilken reglering, i stället för att blifva en förenkling och utjemning, kommer, efter mitt förmenande, att leda till förvecklingar och till obehöriga skänker af statsmedel åt sådana håll, der de minst behöfvas. Här är frågan om, att å ena sidan rusthållarne skola fortfarande bibehållas vid sina statsanslag såsom ersättning för indragna augmentsräntor o. s. v., under det å den andra staten skall i åtskilliga fall ombesörja utbetalningar till husar eller dragon. Karlén skall fortfarande beklädas på samma sätt som hittills genom hvarje rusthållares enskilda försorg, han skall äfven fortfarande på samma sätt beväpnas. Till följd deraf kan en förändring i beklädningen i öfverensstämmelse med tidens fordringar icke ifrågakomma annorledes, än efter förutgången kassation; men en sådan kassation får lagligen icke ega rum, utan att den persedel, som deraf träffas, är antingen *försliten* eller *till användande oduglig*. Deremot har man icke laglig rättighet att kassera en persedel, såsom t. ex. en sadel, derfore att den icke är af *den konstruktion*, som anses mest ändamålsenlig. Förslaget innefattar således, efter mitt förmenande, framställning om eftergifter till förmån för rusthållarne utan några motsvarande militära fördelar, och går följaktligen efter min tanke i alldeles motsatt riktning mot hvad det borde. Vid detta tillfälle torde jag så mycket mindre blottställa mig för den förut temligen frikostigt gjorda insinuationen emot motståndarne till förslaget att vilja af

egennyttja förstöra detsamma, som jag i detta fall skulle efter förslagens antagande komma i tillfälle att deraf skörda vinst på det allmännas bekostnad, men, äfven om så ej vore händelsen, skulle jag dock ej tvekat att göra mina erinringar, enär jag för min del tror, att, hvad man än må hafva sagt, man likväl icke skulle hafva miss-tänkt mig för sådana afsigter.

Jag anhåller, att detta 1:sta moment måtte återremitteras.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit det gjorda yrkandet om återremiss af momentet, framställdes proposition på bifall till detsamma och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

Grefve Mörner begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 1:sta momentet i 13 § af Kongl. Maj:ts förslag till förordning angående förändrade bestämmelser i fråga om rote- och rusthållsinrättningen vid landtförsvaret, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas momentet.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—59,

Nej—24.

2:dra momentet.

Friherre af Ugglas: I detta moment föreslås en reglering, som jag anser i allmänhet ganska tillfredsställande, såväl från det allmännas synpunkt sedt, som för de särskilda rusthållarne; men det är blott på en detaljfråga, som jag anhåller att få fästa uppmärksamheten. Här föreslås, att rusthållare i stället för karlens beväring och beklädnad samt hästens anskaffning, underhåll och mundering, äfvensom för nu utgående trosspassevolansafgift skall erlägga en för alltid bestämd årlig afgift af 150 R:dr, hvaremot honom tillförsäkras rättigheten att förtfarande behålla och tillgodonjuta såväl rustningsrättan af rustningshemmanet, som äfven anvist ersättning af statsmedel för indragen augmentsränta och kronotionde.

Således skulle rusthållaren betala 150 R:dr kontant om året för att undslippa förenämnda skyldigheter, men han har redan nu enligt 1869 års förordning rättighet att uppbära ersättning af statsmedel för indragen augmentsränta och så vidare. Denna ersättning utgår efter medelmarkegångspriset för tio år, således efter ett för hvarje

är vexlande pris. Å ena sidan betalar rusthållaren ett fixt kontant belopp, 150 R:dr, men får å andra sidan ersättning efter ett med spanmålen alltjemt stigande värde. Jag tror icke att detta är så fullt riktigt, utan föreställer mig, att man vid detta tillfälle bör fixera beloppet så, att den ersättning för indragen augmentsränta, som rusthållaren skall uppbära, blir för en gång bestämd till ett fixt belopp. Detta skulle derjemte hafva den stora fördelen med sig, att de väsendtliga olägenheterna af 1869 års författning, de årliga liquiderna med innehafvare af augmentsräntor, blefve undanröjda. Jag tror, att det vore skäl att taga denna fråga i öfvervägande, då detta förslag änyo kommer under pröfning; och jag tror, att man så mycket lättare kan göra detta, som det är en *öfverenskommelse*, som man skall göra med rusthållarne. Jag vill gerna erkänna, att mitt förslag i någon obetydlig mån kommer att blifva något mindre fördelaktigt för rusthållarne, än Kongl. Maj:ts förslag; men jag tror icke, att man dervid behöfver fästa så mycket afseende, då man af den Kongl. Maj:ts Proposition bifogade tabell inhemtar, att af 3,000 nummer endast 163 i närvarande ögonblick hafva så liten ränta som 150 R:dr eller derunder. Jag tror, att man, utan att träda rusthållarnes rätt för nära, kan vidtaga denna förändring, som ovilkorligen skulle bidra till en stor förenkling.

Jag har endast velat yttra dessa ord för att få dem i protokollet förvarade, men jag vill icke besvara med något yrkande.

Häri instämde Friherre Raab, Adam.

Herr von Koch: Jag anmälde mig endast för att, efter det 2:dra momentet blifvit afgjordt, erhålla ordet för att föreslå ett nytt moment.

Herr von Ehrenheim: I anledning af Friherre af Ugglas anmärkning vill jag endast säga, att hans anmärkning synes mig gå ut på att sammanföra två skiljda saker: den ena bestämmelsen om rusthållarens rätt att för indragen augmentsränta erhålla ersättning — en rättighet, som redan genom 1869 års förordning är reglerad, — den andra, hvarom här är frågan, eller bestämmandet af det belopp, som af rusthållaren skall ntfivas i stället för skyldigheten att hålla karlen med bevapning och beklädning etc. Det synes mig knappast hafva varit skäl att försvåra den sednare uppgörelsen genom vilkor, som inneburit en förändring i den äldre bestämmelsen, som såsom en grundsats gäller för alla rusthållare. Siffran 150 R:dr är i det närmaste grundad på det bestående. Den vakansafgift, som af rusthållaren erlägges för hästen och dess mundering, uppgår för närvarande dels till 44 kubikfot 1 kanna (eller 7 tunnor), dels till 47 kubikfot 2,5 kannor eller 7½ tunnor spannmål, och om ersättning för beväring och beklädnad samt trosspassevolans, tillsammans beräknadt till 44 R:dr, afräknas, återstår för spanmålen 106 R:dr, som gör respektive 15 R:dr 14 öre och 14 R:dr 13 öre per tunna.

Då denna fråga länge varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet, utan att hafva kunnat erhålla sin lösning på ett tillfreds-

ställande sätt; och då det här, likasom i allmänhet i fråga om skatter af denna beskaffenhet, torde vara skäl att hålla sig till det bestående, så anhåller jag om bifall till paragrafen.

Grefve Mörner, Carl Göran: I afseende på detta moment anhåller jag att få hänvisa till de anmärkningar, som jag redan förut framställt. Efter mitt förmenande kan det icke vara någon vinst för staten att för hvarje år behöfva uppgöra liqvider med hvarje särskild rusthållare vid ifrågavarande regementen. Jag kan icke inse hvilken fördel för det allmänna uppkommer deraf att å ena sidan godtskrifva sig för en inkomst af 150 R:dr, men å den andra hafva en årlig utgift af ungefärligen samma belopp och sedan till större eller mindre del qvitta dessa mot hvarandra. Det förefaller mig, som om ett sådant sätt att ordna statens angelägenheter icke vore det mest ändamålsenliga. Det förefaller mig vidare, att man genom ett sådant tillvägagående, långt ifrån att kunna komma derhän att minska personalen vid statens uppbörds- och redogörelseväsende, tvärtom kan framkalla nödvändigheten att öka denna personal, utan att staten dock får ett enda öre större inkomst. Jag vill likväl icke besvära Kammararen med något yrkande i afseende på denna punkt, då jag tillräckligt erfarit Kammararens bestämda afsigt att oförändradt antaga allt såsom det är föreslaget.

Grefve Mörner, Oscar: Jag har endast begärt ordet för att förklara, det jag instämmer i det af Friherre af Ugglas afgifna yttrande.

Herr Lilliehöök: Jag ämnar icke göra något yrkande, men jag skulle önska, att, i händelse denna paragraf kommer under revision, en förändring deri måtte vidtagas. Förhållandet är nemligen, att de mest vanlottade rusthållsnumren komme att förlora mest på att betala 150 R:dr. Vid Westgöta regemente finnas 127 nummer, som icke hafva högre augmentsränta än 85 R:dr. Att nu dessa skulle få betala 150 R:dr synes mig ej vara billigt. Jag skulle derföre önska, att bestämmelsen om att afgiften skall utgöra 150 R:dr måtte så modifieras, att den icke må öfverstiga beloppet af den augmentsränta, som rusthållet tillkommer.

Grefve Mörner, Carl Göran: I anledning af den siste ärade talarens yttrande ber jag att få erinra derom, att det väl icke finnes något rimligt skäl, hvarföre ett rusthåll icke skall utom augmentsräntan äfven taga sin egen ränta med i beräkningen, hvilken eljest blir ofullständig. Ett hemman, som är roteradt, åtnjuter icke för detta onus någon afkortning på sin ränta, och om Herrar Westgötar räkna på samma sätt, så torde resultatet utfalla annorlunda än som nu blifvit uppgifvet.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

Härefter anmälde sig och yttrade:

Herr von Koch: Det förefaller mig, som om, vid redigerandet af denna paragraf, blifvit förbisedt, att vissa nummer af de båtsmän, som skulle öfverflyttas från sjö- till landtförsvaret, äro af rusthålls natur, och att det derföre angående dem torde erfordras ett nytt moment, hvartill jag också tagit mig friheten framställa förslag i min motion N:o 1 pag 2: "Rusthållaren för från sjöförsvaret öfverförd rusthållsnummer tillförsäkras rättigheten att fortfarande behålla och tillgodonjuta såväl rustningsräntan af rustningshemman, som äfven anvist tillgifts- eller öfverskottsränta eller ersättning af statsmedel". Det kan icke vara något annat än ett förbiseende, som vållat, att icke något dylikt stadgande inkommit i Kongl. Maj:ts Proposition, men Försvars-Utskottet har likväl icke bevärdigat ens detta någon uppmärksamhet.

Jag ville endast anhålla att få yttra detta till protokollet.

§ 14.

1:sta momentet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Icke heller vid denna punkt vill jag göra något yrkande, ehuru jag tror, att jag af dem, som haft befattning med att dressera ryttare, kan påräkna understöd derutinnan, att man icke i allmänhet danar några dugliga sådana af personer, hvilka först vid 25 års ålder börja lära sig rida. Något tidigare torde de väl få lof att börja, om de skola blifva fullt skickliga. Jag anmärker detta, men yrkar icke någon förändring i förslaget.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

2:dra momentet.

Bifölls.

§§ 15, 16 och 17.

Biföllos.

1:sta punkten.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, det Kammaren behagade finna, att Utskottets i denna punkt gjorda hemställan blifvit besvarad genom de beslut Kammaren fattat i afseende å förordningsförslaget.

Svarades ja.

Föredrogs och bifölls Särskilda Utskottets den 2 dennes bordlagda Memorial N:o 2, med förslag till bestridande af kostnaderna vid urtima riksdagen 1871.

Justerades ett protokollsutdrag för den 2 och 3 dennes samt ett protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.
